

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2014-4-35 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 19-19/283-121
Karar Tarihi : 23.05.2019

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN (İkinci Başkan), Adem BİRCAN, Mehmet AYAN,
Ahmet ALGAN, Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Şükran KODALAK

B. RAPORTÖRLER: Dr. Hakan BİLİR, Hatice CESUR, Burcu OLGUN

C. BAŞVURUDA

BULUNAN : - Manisa Kardan Cemmer Otomotiv Makina Aksamı San. ve Tic. A.Ş.
Temsilcileri: Av. Levent UŞKAY, Av. Perihan UŞKAY
Talatpaşa Bulvarı No:3 Kat:2 Alsancak-Konak/İZMİR

D. HAKKINDA SORUŞTURMA

YAPILANLAR : - Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş.
Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş.
Temsilcileri: Av. Dr. İ. Yılmaz ASLAN
Gazi Umur Paşa Sok. Bimar Plaza No:38/8
Balmumcu/İSTANBUL

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Tirsan Kardan Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Tiryakiler Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den oluşan ekonomik bütünlüğün, rakip teşebbüslerin piyasaya girişini engellemek suretiyle hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiasına ilişkin 10.07.2015 tarihli ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararının Ankara 18. İdare Mahkemesinin 27.10.2017 tarihli ve E: 2016/143, K: 2017/2749 sayılı kararı ile iptal edilmesi üzerine ilgili dosyanın yeniden değerlendirilmesi.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Rekabet Kurumu (Kurum) kayıtlarına 26.05.2014 ve 11.06.2014 tarihlerinde intikal eden ve Manisa Kardan Cemmer Otomotiv Makina Aksamı Sanayi ve Ticaret A.Ş. (MANİSA KARDAN) tarafından yapılan başvuruda; Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş. ile Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş.'den oluşan ekonomik bütünlüğün¹ (TİRSAN KARDAN) kardan mili (şaft) pazarındaki hâkim durumunu MANİSA KARDAN'ın piyasaya girişini engellemek suretiyle kötüye kullandığı iddia edilmiştir. Bu kapsamda, TİRSAN KARDAN'ın şaft imalatında kullanılan girdileri MANİSA KARDAN'a tedarik eden teşebbüslere baskı yaparak MANİSA KARDAN'ın mal alımını engellediği ve bu suretle teşebbüsü iş yapamaz hale getirmek istediği öne sürülmüş ve gereğinin yapılması talep edilmiştir.
- (3) **G. DOSYA EVRELERİ:** Başvuruda yer verilen bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda düzenlenen 30.09.2014 tarih ve 2014-4-035/ÖA sayılı Öneri Raporu ve ekleri Kurulun 16.10.2014 tarihli toplantısında ele alınmış ve 14-40/738-M sayılı Tirsan

¹TİRSAN KARDAN'dan edinilen bilgiler kapsamında, 27.12.2017 tarihinde Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş.'ye ait varlıklar satın alma yoluyla Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş.'ye devredilmiş olup birleşme işlemi 02.04.2018 tarihinde Manisa Ticaret Odası tarafından tescil edilmiştir. İşbu kararda "TİRSAN KARDAN", 02.04.2018 tarihinden önceki dönem için Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş. ile Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş.'den oluşan ekonomik bütünlüğü; bu tarihten sonra ise Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş.'yi ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

Kardan Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Tiryakiler Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den oluşan ekonomik bütünlük (TİRSAN KARDAN) hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir. Yürütülen soruşturma kapsamında hazırlanan Soruşturma Raporu ve Ek Görüş, toplanan deliller ve yazılı savunmaların 10.07.2015 tarihli Kurul toplantısında görüşülmesi neticesinde; TİRSAN KARDAN'ın "ticari araçlara yönelik kardan mili üretimi ve satışı" ile "endüstriyel kullanıma, karayolu harici taşıtlara ve yenileme pazarına yönelik kardan mili üretimi ve satışı" şeklinde tanımlanan ilgili pazarlarda hâkim durumda olmadığına ve bu nedenle, söz konusu teşebbüsün bahsi geçen pazarlarda gerçekleştirdiği iddia edilen eylemlerinin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında ihlal niteliği taşımadığına; dolayısıyla aynı Kanun'un 16. maddesi uyarınca adı geçen teşebbüse idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına 15-30/445-132 sayı ile karar verilmiştir.

- (4) Başvuru sahibi tarafından söz konusu Kurul kararının iptali istemiyle açılan davada, Ankara 18. İdare Mahkemesi tarafından; şikâyet edilen ekonomik bütünlüğe ticari araçlara yönelik kardan mili üretimi ve satışı faaliyetlerinde pazar payı olarak en yakın firma olan Daimler AG'nin (DAİMLER) sadece ortağı olduğu Mercedes-Benz ana sanayi firmasına üretim yaptığı ve bu durumun davalı idarece de kabul edildiği dikkate alındığında, hâkim durumun tespiti açısından DAİMLER'in şaft pazarına dâhil edilmemesi gerekirken dâhil edilerek tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmediği, TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumunu kötüye kullandığı iddiasına yönelik olarak inceleme ve değerlendirme yapılmak suretiyle yeniden işlem tesis edilebileceğinin açık olduğuna 27.10.2017 tarih ve E: 2016/143 ve K: 2017/2749 sayı ile hükmedilmiştir.
- (5) Anılan mahkeme kararının gereğini yerine getirmek üzere Kurul tarafından 08.02.2018 tarih ve 18-04/65-M sayı ile şikâyet konusu uygulamaların yeniden incelenmesi ve ilgili iddialara yönelik olarak soruşturma açılmasına karar verilmiştir. Soruşturma açılmasına ve 4054 sayılı Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca ilk yazılı savunmanın 30 gün içinde gönderilmesi gerektiğine ilişkin 16.02.2018 tarih ve 2128 sayı ile yapılan bildirimle mukabil TİRSAN KARDAN'ın birinci yazılı savunması 09.03.2018 tarih ve 2009 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (6) Dosya konusu iddiaların değerlendirilmesi amacıyla 25.05.2018 tarih ve 6782 sayı ile TİRSAN KARDAN'dan, 25.08.2018 tarih ve 6783 sayı ile MANİSA KARDAN'dan bilgi ve belge talep edilmiştir. TİRSAN KARDAN'ın cevabi yazısı 18.06.2018 tarih ve 4603 sayı MANİSA KARDAN'ın cevabi yazısı ise 18.06.2018 tarih ve 4604 sayı ile Kurum kayıtlarına girmiştir.
- (7) Kurulun 28.06.2018 tarihli toplantısında, 18-21/363-M sayı ile soruşturmanın ilk altı aylık süresinin bitiminden itibaren altı ay uzatılması yönünde karar tesis edilmiştir.
- (8) Dosya kapsamında ayrıca; 05.09.2018 tarihinde Oymak Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. (OYMAK), AY TAR MAKİNA, Çukurova İnşaat Makinaları San. ve Tic. A.Ş. (ÇİMSATAŞ), Döv-Has Çelik Dövme San. A.Ş. (DÖVHAS), İnotek Teknik Mak. San. ve Tic. Ltd. Şti. (İNOTEK), Kardeşler Teknik Torna Atölyesi (KARDEŞLER), Santek Mühendislik Makina San. ve Tic. Ltd. Şti. (SANTEK), Toyo Metal Oto Yan San. ve Tic. Ltd. Şti. (TOYOMETAL) ve Yemenici Otomotiv ve Parçaları San. Tic. A.Ş.'den (YEMENİCİ); 04.12.2018 tarihinde TİRSAN KARDAN, MANİSA KARDAN ve OYMAK'tan; 05.12.2018 tarihinde Aksan Kardan Ltd. Şti. (AKSAN KARDAN), Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. (FORD), Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş. (KARSAN), MAN Kamyon ve Otobüs Ticaret A.Ş. (MAN), Iveco Araç Sanayi ve Ticaret A.Ş. (IVECO), BMC Sanayi ve Ticaret A.Ş. (BMC), Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş. (TOFAŞ), Anadolu Honda Otomobilcilik

A.Ş. (HONDA), Hattat Traktör Sanayi ve Ticaret A.Ş. (HATTAT), Hyundai Assan Otomotiv San. ve Tic. A.Ş. (HYUNDAİ), Anadolu Isuzu Otomotiv San. ve Tic. A.Ş. (ISUZU), Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi A.Ş. (OTOKAR), Türk Traktör ve Ziraat Makineleri A.Ş. (TÜRKTRAKTÖR), TEMSA Ulaşım Araçları Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TEMSA), Oyak Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş. (OYAK) ve Mercedes-Benz Türk A.Ş.'den (MERCEDES) bilgi ve belgeler talep edilmiştir. Tarafların cevapları soruşturma sürecinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.

- (9) Soruşturma sürecinin devamında, Ankara 18. İdare Mahkemesinin 27.10.2017 tarih ve E. 2016/143 ve K. 2017/2749 sayılı kararına karşı Rekabet Kurumunca istinaf talebinde bulunmuş; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi 27.09.2018 tarihli ve E: 2018/368, K: 2018/1126 sayılı kararı ile istinaf talebinin reddine hükmedilmiştir.
- (10) Yürütülen soruşturmaya istinaden hazırlanan 23.01.2019 tarih ve 2014-4-035/SR-02 sayılı Soruşturma Raporu ve ekleri Kurul üyelerine ve TİRSAN KARDAN'a 4054 sayılı Kanun'un 45. maddesi gereğince tebliğ edilmiş ve teşebbüsün ikinci yazılı savunması ilgili yazıyla birlikte talep edilmiştir. Soruşturma Raporunu 25.01.2019 tarihinde tebellüğ eden teşebbüsün ikinci yazılı savunması, süresi içerisinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Ek Görüşü takiben gönderilen üçüncü yazılı savunma ise 15.03.2019 tarih ve 1884 sayı ile Kurum kayıtlarına iletilmiştir.
- (11) 4054 sayılı Kanun'un 46. maddesi uyarınca sözlü savunma toplantısı yapılması hususunun görüşülmesi konusu 28.03.2019 tarihli Kurul toplantısında ele alınmış ve 19-13/168-M sayı ile sözlü savunma toplantısının 08.05.2019 günü yapılmasına karar verilmiştir.
- (12) Kurul; yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor, Ek Görüş, toplanan deliller, sözlü savunma toplantısında yapılan açıklamalar ve incelenen dosya kapsamına göre 23.05.2019 tarih ve 19-19/283-121 sayı ile işbu nihai kararı tesis etmiştir.
- (13) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 6. maddesi kapsamında ihlal olarak nitelendirilebilecek bir husus tespit edilemediğinden, hakkında soruşturma yürütülen Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş. ile Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş.'den oluşan ekonomik bütünlüğe yönelik aynı Kanun'un 16. maddesi çerçevesinde idari para cezası uygulanmasına yer olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME, GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

I.1. Hakkında Soruşturma Yürütülen: Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş. ile Tiryakiler Yedek Parça San. ve Tic. A.Ş. (birlikte TİRSAN KARDAN)

- (14) TİRSAN KARDAN Manisa Organize Sanayi Bölgesi'nde kardan mili, direksiyon kolunu ve transmisyon flanşları gibi parçaların üretimini gerçekleştirmektedir. Söz konusu ürünlerin kullanım alanlarını hafif ticari araçlar, ağır ticari araçlar, lastik tekerlekli iş makineleri, askeri araçlar ve endüstriyel kullanım oluşturmaktadır. Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş.'nin hissedarlık yapısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Tirsan Kardan San. ve Tic. A.Ş.'nin Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Tiryakiler Oto Makine Tic. ve San. A.Ş.	60,8
Mehmet TİRYAKİ	16,8
Nurçin TİRYAKİ	5,6
Zeynep GÜRKAN	5,6
Begüm TİRYAKİ UYULUR	5,6
İsmail TİRYAKİ	5,6

Kaynak: TİRSAN KARDAN'dan elde edilen bilgiler

I.2. Başvuru Sahibi: Manisa Kardan Cemmer Otomotiv Makina Aksamı San. ve Tic. A.Ş. (MANİSA KARDAN)

- (15) Kardan mili üretimi amacıyla 2014 yılı başında kurulmuş olan MANİSA KARDAN, hafif ticari araçlar, ağır ticari araçlar, lastik tekerlekli iş makineleri, askeri araçlar ve endüstriyel kullanım alanları için kardan mili, direksiyon kolunu ve transmisyon flanşları gibi parçaların üretimini gerçekleştirmektedir. MANİSA KARDAN'ın hissedarlık yapısı aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: MANİSA KARDAN'ın Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Hasan İbrahim GÜDÜM	10
Ahmet Refik ŞAMLI	10
Müge GÜDÜM	40
Melike ŞAMLI	40

Kaynak: MANİSA KARDAN'dan elde edilen bilgiler

I.3. İlgili Pazar

- (16) Ankara 18. İdare Mahkemesinin 27.10.2017 tarihli ve E: 2016/143, K: 2017/2749 sayılı kararında yer verilen değerlendirmeler 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararıyla belirlenen ilgili ürün pazarları dikkate alınarak yapıldığından, mevcut dosya bakımından ilgili ürün pazarları; "ticari araçlara yönelik kardan mili üretimi ve satışı" ve "endüstriyel kullanıma, karayolu harici taşıtlara ve yenileme pazarına yönelik kardan mili üretimi ve satışı" olarak; ilgili coğrafi pazar ise "Türkiye" olarak esas alınmıştır.

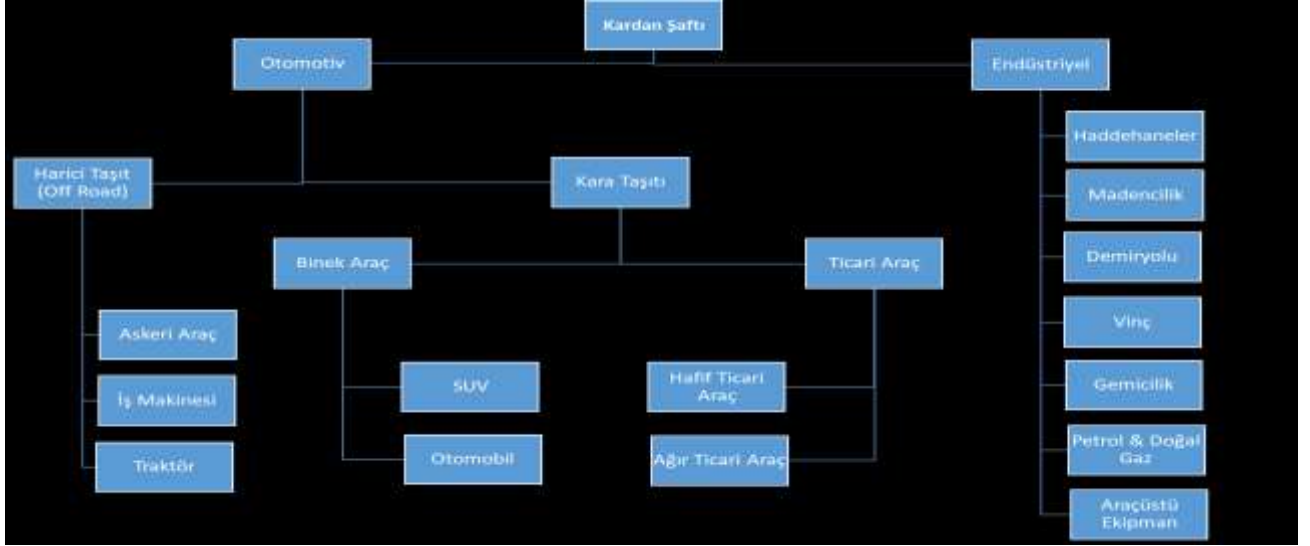
I.4. Sektöre İlişkin Bilgi

1.4.1. Kardan Milinin Üretimi ve Kullanım Alanları²

- (17) Kardan mili en genel şekli ile motorda üretilen gücün farklı birimlere aktarımını sağlayan parça şeklinde tanımlanmaktadır. Kullanım amaçlarına göre farklı tiplerde ve ebatlarda üretilebilen kardan mili gerek otomotiv sektöründe gerekse çeşitli sanayi tesislerinde, iş makinelerinde, zirai araçlarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Aşağıdaki şekilde kardan milinin (şaft) kullanım alanlarına yer verilmektedir:

Şekil 1: Şaft Kullanım Alanları

² Bu bölüm hazırlanırken 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararından yararlanılmıştır.

Kaynak: 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararı

- (18) Dosya kapsamında elde edilen bilgiler çerçevesinde, yukarıdaki şekilde belirtilen her bir kullanım alanı için talep edilen ve üretilen şaftların birbirinden farklı ebatlarda ve kalitede olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim otomotiv sektöründe talep edilen şaftların taşınması gereken fiziksel özellikler ve kalite standartları, endüstriyel kullanıma yönelik olarak üretilen şaftlardan büyük ölçüde farklılaşmaktadır. Özellikle şaftın taşınması gereken gücün büyüklüğü, şaftın dayanıklılığı gibi unsurlar talebin farklılaşmasının ana nedenini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bahse konu talep farklılıklarının şekildedeki kullanım alanlarının alt segmentleri bakımından da geçerli olduğu söylenebilecektir. Bu durum özellikle otomotiv sektöründe farklı teknoloji gerektiren, önden çekişli ve arkadan itişli araçlara yönelik üretim bakımından söz konusu olabilmektedir. Günümüzde binek araçlar (4x4 araçlar hariç) önden çekişli olarak üretilmekte iken, ticari araçların ise arkadan itişli üretildiğini söylemek mümkündür. Önden çekişli araçlarda kullanılan şaft “yan şaft”, arkadan itişli araçlarda kullanılan şaft ise “dikine şaft” olarak adlandırılmakta olup dingil mesafesine de bağlı olarak gerekli olan teknik nitelikler birbirinden farklılaşmaktadır.
- (19) Yukarıda açıklanan talep farklılığı aynı zamanda alt segmentlerdeki model bazında da geçerli olabilmektedir. Zira bir otomotiv üreticisinin tasarladığı araç ile başka bir üreticinin tasarladığı araç hem boy (akslar arası mesafe), hem motorda üretilen güç, hem de kullanım amacı bakımından oldukça farklı şekillerde olabilmektedir. Otomotiv dışındaki sektörler bakımından da benzer şekilde standart bir ürün geliştirerek tüm alıcılara benzer teknik özelliklere sahip şaftlar satılmamakta, proje bazlı olarak, her bir model için ayrı ayrı tasarım ve üretim yapılarak satış gerçekleştirilmektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde talep açısından yapılacak bir değerlendirmede, talep edilen hiçbir şaftın birbiri ile ikame olmadığı söylenebilecektir.
- (20) Şaft talebine yönelik diğer bir farklılık ise ürünün ana sanayi firmalarına veya yedek parça pazarına satışı bakımından söz konusu olmaktadır. Müşterilerin yeni üretilen araçlarda kullanılmak üzere “tam mamul” şeklinde gerçekleştirdikleri alımlardan oluşan ana sanayi (OEM) pazarı, şaft parçalarının ayrı ayrı “parça mamul” olarak satıldığı yenileme (yedek parça-*aftermarket*) pazarından, özellikle tedarik süreci ve ürünün niteliği bakımından farklılaşmaktadır. Keza ana sanayi pazarında faaliyet gösteren firmalar ürün tedarikinde üretimini belli bir kalite standardında devam ettirebilen, Ar-Ge ekibi bulunan ve sattığı ürünün garanti kapsamında sorumluluğunu üstlenebilecek şaft

üreticileriyle çalışmak istemektedir. Bu durum ana sanayi firmalarına satış yapmak isteyen teşebbüslerin kurumsal ve yeterli finansal güce sahip olmasını ve ayrıca üretilen ürünlerin kalite kontrollerinin yapıldığı bir test merkezini gerektirmekte, dolayısıyla bu kriterleri sağlamanın zorluğu nedeniyle ana sanayi firmalarına satış yapabilecek teşebbüs sayısının görece az olmasını beraberinde getirmektedir.

- (21) Yukarıda açıklanan hususlar, şaft üreticilerinin belli alanlarda uzmanlaşması sonucunu doğurmuştur. Bu çerçevede şaft üreticilerinin, binek ve ticari araçlardan oluşan otomotiv sektörüne, zirai araçlar ile iş makinelerinden oluşan karayolu harici araçlara, endüstriyel kullanıma ve bunların yedek parça pazarına yönelik şaft üretiminde özelleştiklerini söylemek mümkündür. Diğer taraftan, karayolu harici araçlara yönelik gerçekleştirilen şaft üretiminin kalite standartlarının otomotiv sektörüne yönelik araçlara kıyasla daha düşük olması nedeniyle, otomotiv sektörüne üretim yapan şaft üreticilerinin karayolu harici araçlar için de şaft ürettiği görülmektedir. Aşağıda kardan mili üretimi yapan Türkiye'deki yerleşik teşebbüsler ve faaliyet alanları hakkında bilgilere yer verilmiştir:

Tablo 3: Kardan Mili Üretimi Yapan Türkiye'deki Yerleşik Teşebbüsler ve Faaliyet Alanları

Firma	Ticari Taşıtlar	Binek Taşıtlar	Karayolu Harici Taşıtlar	Endüstriyel	Yedek Parça
TİRSAN KARDAN	√	-	√	√	√
OYMAK	√	-	√	-	√
MANİSA KARDAN	√	-	√	√	√
ATY	-	-	-	-	√
ATIL-SAN ³	√	-	-	-	-
AYDINLAR DIŞLI	-	-	-	√	-
EGE ŞAFT	-	-	√	√	√
ŞAFTSAN	-	-	-	-	√
WELTE	-	-	-	-	√

Kaynak: TİRSAN KARDAN ve MANİSA KARDAN'dan elde edilen bilgiler

- (22) Tablo incelendiğinde yukarıdaki açıklamaları da destekler nitelikte Türkiye'de yerleşik üreticilerin faaliyet gösterdikleri ürünlerin kullanım alanlarının farklılaştığı, bununla birlikte otomotiv sektörüne yönelik faaliyet gösteren üretici sayısının daha sınırlı kaldığı; keza ticari araçlara yönelik şaft üretiminde sadece TİRSAN KARDAN, MANİSA KARDAN ve OYMAK'ın öne çıktığı; binek araçlara yönelik kardan şaftı üretimi gerçekleştiren hâlihazırda bir teşebbüsün bulunmadığı görülmektedir.
- (23) Yerli üretim dışında kardan milinin bir diğer temin kaynağı ise ithalattır. Ancak dosya kapsamındaki bilgilerden ana sanayi firmaları arasında farklı uygulamaların bulunduğunu ve ithalatın tercih edilebilirliğinin farklılaştığını söylemek mümkündür. 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararında otomotiv firmalarının talep ettikleri şaftın seri üretiminin ve tek seferde ithalatının mümkün olmadığı, bu nedenle nakliye masraflarının ve dolayısıyla ithalatın daha pahalı olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, ana sanayi firmalarının kardan mili üretimi aşamalarında kardan mili üreticileri ile sıkı bir iş birliği ile üretim sürecinin her aşamasına müdahil olmayı tercih etmesi nedeniyle coğrafi olarak otomotiv üreticilerine yakın mesafedeki (aynı ülkedeki) kardan mili üreticilerinin avantajlı konuma geldiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, maliyet artırıcı olmasına rağmen, ithal ürünlerin alım tutarının yıllar itibarıyla artan bir seyir

³ Atıl-San Otom. A.Ş. (ATIL-SAN), ticari taşıtlar içerisinde sadece minibüs alt segmentinde üretimi olduğunu belirtmiştir.

izlediği ve 2010 yılında otomotiv üreticilerinin toplam alımlarının yaklaşık dörtte üçü yerli tedarikçilerden temin edilmekteyken, 2014 yılında bu oranın %50 seviyesine yakın bir orana geldiği tespit edilmiştir. Bu durumun ülkemizdeki otomotiv ana sanayi firmalarının çok büyük bir kısmının küresel üreticilerin iştiraki olması nedeniyle bu iştiraklerinin yurt dışı tedarik zincirine erişim imkânlarının daha kolay olmasından kaynaklandığı ve ülkemizde kamyon ve otobüs üretiminde ilk sıralarda yer alan MERCEDES'in yaptığı alımların ülkemizdeki şaft ithalatının önemli bir kısmını oluşturduğu ifade edilmiştir. Bu bakımdan ana sanayi firmalarınca yerli ürünlerin yanı sıra ithal ürün kullanımının mümkün olduğu söylenebilecektir.

- (24) Bu kapsamda aşağıdaki tabloda kardan mili üretimi yapan yabancı teşebbüsler ve faaliyet alanları hakkında bilgilere yer verilmiştir:

Tablo 4: Kardan Mili Üretimi Yapan Yabancı Teşebbüsler ve Faaliyet Alanları

Firma	Ticari Taşıtlar	Binek Taşıtlar	Karayolu Harici Taşıtlar	Endüstriyel	Yedek Parça
DAIMLER	√	-	√	-	√
ELBE	√	-	√	√	√
EVOBUS	√	-	-	-	√
ISUZU INT.	√	-	-	-	-
ITOCHU COPR.	√	-	-	-	-
KLEİN	√	-	√	-	√
SPEICER	√	√	√	√	√

Kaynak: TIRSAN KARDAN'dan elde edilen bilgiler

- (25) Türkiye'deki yerleşik kardan mili üreticilerinden farklı olarak yukarıdaki tabloda belirtilen ve ithalat yoluyla satış gerçekleştirilen kardan mili üreticilerinin tamamının ticari taşıtlar segmentinde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Geriye kalan kullanım alanlarında özellikle binek taşıtlar ve endüstriyel alanlarda şaft üretiminin daha sınırlı sayıda şaft üreticisi tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. DAIMLER ise, Türkiye'de MERCEDES dışında herhangi bir teşebbüse doğrudan şaft satışı olmadığını belirtmiştir.
- (26) Otomotiv sektörüne ayrıca bakıldığında uzmanlaşmanın alt segmentler bakımından da geçerli olduğu söylenebilecektir. Normal şartlarda herhangi bir otomotiv üreticisinin aradığı kriterleri sağlayan şaft tedarikçisinin diğer otomotiv üreticilerinin kriterlerini de sağlayabileceğini varsaymak ve otomotiv üreticilerince talep edilen şaftların birbirinden farklı ebatlarda ve özelliklerde olsa da, aynı teşebbüs tarafından kısa sürede ve önemli bir maliyete katlanmadan bu taleplerin karşılanması mümkün görünmektedir. Yine de her bir araç modeli için gereken performans kriterlerine göre farklı şekillerde (uzunluk, kalite vb.) şaft üretimi yapılmakta ve bunun yanında, aynı model içindeki değişik tip araçlarda dahi üretilen şaft farklılaşabilmektedir. Nitekim ağır ticari araç segmentinde faaliyet gösteren otomotiv üreticilerinin talepleri de kendi ürettikleri araca özgü olduğundan standart bir şaft üretiminin varlığından bahsedilememektedir. Dosya kapsamındaki bilgilerden de şaft üreticilerinin farklı segmentlerde yoğunlaştığı görülmektedir.
- (27) Yenileme pazarı bakımından ise ayrı bir üretim ve satış ağının bulunduğu görülmektedir. Şaft, diğer otomotiv parçalarında olduğu gibi, yedek parça olarak da bayiler kanalı ile

veya doğrudan (yetkili/özel) servislere satılabilmektedir. Zaman içinde yıpranan yahut kullanım koşullarından dolayı kırılan parçaların tamiri veya değiştirilmesi gerekmektedir. Bu tür durumlarda araçlar yetkili servislere veya “şaft servisleri”ne götürülmekte ve şaft araçtan çıkarılarak yerli üreticilerden ya da ithalatçılardan temin edilen parçalarla bakım-onarım faaliyeti gerçekleştirilmektedir.

1.4.2. Kardan Mili Üretiminde Kullanılan Girdiler⁴

- (28) Şaft hizmetlerinde kullanılan başlıca girdiler dövme, döküm, çelik, şaft borusu, rulman, askı-kauçuk, kimyasal, sac malzemeleri ve bağlantı elemanlarından oluşmaktadır. Genel olarak sözü edilen girdi gruplarına göre üretim ve satış pazarları benzer özellikler içermektedir. Bu bakımdan aşağıdaki açıklamalar tüm girdi gruplarını içerecek şekilde yapılmıştır.
- (29) Yukarıda yer verildiği üzere şaft üretimi kullanım alanına (endüstriyel, otomotiv, karayolu harici taşıtlar), yedek parça ve yenileme pazarına göre ayrı bir tasarım ve üretim gerektirdiğinden farklılaşmaktadır. Şaft üretiminde kullanılan girdiler bakımından da şaft üreticisinin talepleri doğrultusunda üretim yapılmakta, bir başka ifadeyle sipariş edilen girdi tasarımları birbirinden farklılaşabilmektedir. Yine de her bir şaft üretiminde aynı tip malzemeler kullanılmakta olup farklılığın kullanılan girdinin ölçüsüyle sınırlı kaldığı söylenebilecektir. Nitekim şikâyetçi MANİSA KARDAN tarafından da desteklenen bu durum kardan mili üretiminde farklı kullanım alanlarına göre (kara taşıtları, ticari taşıtlar, endüstriyel vb.) dahi aynı tip malzemelerin kullanıldığı ve farklılığın sadece bu girdilerin ölçüsüyle sınırlı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla, şaft üreticilerinin uzmanlaştığı alanlara bağlı olarak tedarikçi tercihinde bir değişiklik olmadığı söylenebilecektir.
- (30) Dosya kapsamındaki bilgilerden üretime konu olan girdilerin şaft üretimi içerisindeki ağırlığının değiştiği görülmüştür. Nitekim başta dövme olmak üzere rulman, askı-kauçuk ve çelik girdileri adet ve maliyet bakımından şaft üretiminde diğer girdi gruplarına göre payı görece yüksek kalmaktadır. Dosya sürecindeki bilgilerden dikkat çeken bir diğer husus ise her girdi grubunda faaliyet gösteren tedarikçi sayısının fazlalığıdır. Tedarikçi sayısının özellikle aşağıdaki tabloda yer verilen kimyasal, bağlantı elemanları ve sac malzeme bakımından oldukça fazla olması nedeniyle Türkiye’de faaliyet gösteren tüm girdi üreticilerinin net olarak ortaya konmasına engel oluşturmaktadır. Yine de fikir oluşturması adına aşağıdaki tabloda girdi gruplarına göre faaliyet gösteren yerli ve ithal üreticilerin tahmini sayısına yer verilmektedir.

Tablo 5: Girdi Gruplarına Göre Üreticilerin Tahmini Sayıları⁵

Girdi	Tahmini Üretici Sayısı
Askı-Kauçuk	37
Boru	34
Çelik	35
Döküm	95
Dövme	116
Rulman	35
Kimyasal	Çok sayıda
Bağlantı elemanları	Çok sayıda

⁴ Bu bölüm hazırlanırken şikâyetçi, soruşturma tarafı ve dosya kapsamında bilgi talep edilen girdi üreticileri tarafından iletilen bilgilerden yararlanılmıştır.

⁵ Tablonun içeriğine ilişkin bilgiler MANİSA KARDAN’dan da talep edilmiş olup MANİSA KARDAN tarafından iletilen cevabi yazıda girdi üreticilerine ilişkin net bilgiler yer almaması nedeniyle TİRSAN KARDAN’ın bilgileri esas alınmıştır. Bununla birlikte, TİRSAN KARDAN tedarikçi sayısının oldukça fazla olması sebebiyle kayıtlarına geçmemiş tedarikçilerin de mevcut olabileceğine değinmiştir. Bu anlamda, TİRSAN KARDAN tabloda yer verilen her bir kategorideki tedarikçi sayısından daha yüksek sayıda tedarikçinin mevcut olma ihtimalinin yüksek olduğunu bildirmektedir.

Saç malzeme	Çok sayıda
Kaynak: TİRSAN KARDAN'dan elde edilen bilgiler	

- (31) Yukarıdaki tablodan da görülebileceği üzere her girdi grubu için pazarda faaliyet gösteren üretici sayısı oldukça fazladır. Bu üreticilerin içerisinde yabancı üreticiler de bulunmaktadır. İlgili taraflardan edinilen bilgilere göre girdi gruplarında yabancı üreticilerin ağırlığı değişmekte olup ithalat Türkiye'deki talebin önemli bir kısmını karşılayabilmektedir. MANİSA KARDAN tarafından da Avrupa menşeli ürünler fiyat bakımından yerli üreticilere nazaran daha yüksekte kalsa da özellikle Çin ve Hindistan gibi Uzak Doğu ülkelerinin ürünlerinin fiyat bakımından yerli üreticilerle rekabet edebildiği ve hatta daha uygun kalabildiği; ancak, Uzak Doğu firmalarının genellikle yüksek miktarda sipariş taleplerini kabul ettiği belirtilmiştir.
- (32) Şaft üreticileri açısından girdi üreticilerinin tercihinde kalite, maliyet ve teslimat gibi unsurların önem taşıdığı söylenebilecektir. Dolayısıyla şaft üreticileri genellikle belli üreticilerle yüksek alımlar karşılığında çalışmakta ve böylece daha düşük maliyete katlanmaktadır. Bu bakımdan şaft üreticilerinin pazarda faal olan üretici sayısı da dikkate alındığında tüm üreticilerle çalışmasının iktisadi olarak rasyonel olmadığı değerlendirilebilecektir. Bunun yanında girdi üreticilerinin kapasitesi de şaft üreticileri bakımından önemli bir kıstas olabilecektir. Dolayısıyla küçük çaplı üreticiler yerine büyük çaplı üreticiler tercih edilebilecektir.

1.5. Değerlendirme

- (33) Şikâyet başvurusunda özetle, ilgili pazarda hâkim durumda olduğu iddia edilen TİRSAN KARDAN'ın kardan mili imalatında kullanılan birtakım girdileri MANİSA KARDAN'a tedarik eden teşebbüslere baskı yaparak MANİSA KARDAN'ın mal alımını engellediği ve bu suretle teşebbüsü iş yapamaz hale getirmek istediği öne sürülmüştür. Bu kapsamda, sözü edilen iddialar niteliği gereği 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilebilecektir.
- (34) Bununla birlikte, sözü edilen eylemler, hâkim durumdaki bir teşebbüsün sağlayıcılarına münhasır çalışma yükümlüğü getirmesi, sağlayıcıların rakipleri ile çalışmasını engellemesi suretiyle rakiplerine pazarı kapaması veya rakiplerini dışlaması sonucunu doğurabileceğinden Kanun'un 6. maddesinin (a) bendi kapsamında kötüye kullanma olarak nitelendirilebilecektir. Nitekim Kanun'un 6. maddesinin (a) bendi; "Ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler" şeklinde olup kötüye kullanma halleri arasında sayılmıştır.
- (35) Kanun'un 6. maddesi hükmü uyarınca bir teşebbüs davranışının hâkim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilmesi içinse, incelemeye konu teşebbüsün hâkim durumda bulunması ve davranışın kötüye kullanma niteliği taşıması gerekmektedir. Bu çerçevede, aşağıda öncelikle TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazarlarda hâkim durumda olup olmadığı değerlendirilecektir. Teşebbüsün hâkim durum kapsamında sunduğu savunmalar ve bu savunmalara ilişkin verilen cevaplar da mevcut bölümde yeri geldikçe aktarılacaktır.

1.5.1. Hâkim Durum Değerlendirmesi

- (36) TİRSAN KARDAN'ın hâkim durum değerlendirmesine geçmeden önce ilgisi nedeniyle Ankara 18. İdare Mahkemesinin 27.10.2017 tarih ve E. 2016/143 ve K. 2017/2749 sayılı kararına yer vermek faydalı olacaktır. Anılan kararda iptal gerekçeleri ile ilgili olarak;

- Dosyada yer alan Soruşturma Raporu ile diğer bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinden; şikâyetçi ekonomik bütünlüğe pazar payı olarak en yakın firma olan DAİMLER'in sadece ortağı olduğu MERCEDES ana sanayi firmasına üretim yaptığı, bu durumun davalı idarece de kabul edildiği hususları dikkate alındığında, hâkim durumun tespiti açısından DAİMLER'in şaft pazarına dâhil edilmemesi gerekirken dâhil edilerek tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık görülmediği,
- Bu itibarla, söz konusu ekonomik bütünlüğün hâkim durumu kötüye kullandığı iddiasına yönelik olarak inceleme ve değerlendirme yapılmak suretiyle yeniden işlem tesis edilebileceğinin açık olduğu

ifadelerine yer verilmiştir.

- (37) Kurulun 10.07.2015 tarihli ve 15-30/445-132 sayılı kararında “ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarı” ve “endüstriyel kullanıma, karayolu harici taşıtlara ve yenileme pazarına yönelik şaft üretimi ve satışı pazarı”nda yapılan hâkim durum değerlendirmesinde TİRSAN KARDAN'ın her iki pazarda da hâkim durumda olmadığına karar verilmiştir. DAİMLER'in ise söz konusu ilgili pazarlardan yalnızca ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında faaliyet gösterdiği dikkate alındığında ilgili mahkeme kararında yer alan tespit ve değerlendirmelerin bu pazarla sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumdan hareketle mezkûr Kurul kararında TİRSAN KARDAN'ın endüstriyel kullanıma, karayolu harici taşıtlara ve yenileme pazarına yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında hâkim durumda olmadığına ilişkin tespit işbu karar kapsamında ayrıca bir değerlendirme yapılmaksızın aynen kabul edilmiştir.
- (38) Diğer yandan; ilgili mahkeme kararına göre ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında pazar payı hesaplamasına yönelik yöntemin değiştirilmesi, bir başka ifadeyle; soruşturma tarafı ekonomik bütünlüğe pazar payı olarak en yakın firma olan DAİMLER'in sadece ortağı olduğu MERCEDES ana sanayi firmasına üretim yapması nedeniyle pazara dâhil edilmemesi durumunda hakkında inceleme yürütülen teşebbüsün hâkim konumda olacağı ve bu anlamda ilgili dosya bakımından kötüye kullanmaya yönelik eylemlerin değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (39) Bu çerçevede; ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında DAİMLER'in ve DAİMLER ile benzer şekilde iştiraklerine satış gerçekleştiren şaft üreticilerinin ilgili pazardan çıkarılması sonucunda 2010-2014 döneminde oluşan yeni görünüm şu şekildedir⁶:

Tablo 6: DAİMLER'in Payının Çıkarılması Sonucunda Türkiye'deki Ticari Araçlara Yönelik Şaft Üretimi ve Satışı Pazarının Yeni Görünümü (2010-2014)⁷

TEŞEBBÜS	2010	2011	2012	2013	2014
TİRSAN KARDAN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
KLEİN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
GKN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
SPICER	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
OYMAK	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
AKKARDAN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ELBE	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

⁶ DAİMLER'in pazara dâhil edildiği 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararında TİRSAN KARDAN ve DAİMLER'in pazar payları şu şekildedir: 2010-2014 dönemi için sırasıyla TİRSAN KARDAN %(.....); %(.....); %(.....); %(.....); %(.....), DAİMLER ise %(.....); %(.....); %(.....); %(.....); %(.....).

⁷ Tablodan çıkarılan diğer şaft üreticileri EVOBUS, ISUZU INT., ITOCHU COPR. ve MAN AG'dir.

Kaynak: 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararı ve yargı kararı doğrultusunda yapılan hesaplamalar

- (40) Tablodan DAİMLER'in ve kendi iştiraklerine üretim yapan diğer şaft üreticilerinin payının çıkarılması sonucunda TİRSAN KARDAN'ın pazardaki payının 2014 yılına kadar artış gösterdiği ve özellikle, 2013 ve 2014 yılında pazarın neredeyse tamamına sahip olduğu görülmektedir. TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazardaki payının 2013 yılında bir anda yükselmesinin, aynı pazarda faaliyet gösteren Akkardan Sanayi ve Ticaret A.Ş.'yi⁸ (AKKARDAN) devralmasından kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim AKKARDAN 2013 yılına kadar TİRSAN KARDAN'dan sonra en önemli ikinci rakip konumunda olup AKKARDAN'ın dışında kalan rakipler % (.....)'in altında paya sahiptir. Bu anlamda ilgili dönemde TİRSAN KARDAN'ın rakipleri karşısında pazarda oldukça önemli bir paya sahip olduğu söylenebilecektir.
- (41) Sonuç olarak, yukarıda yer verilen İdare Mahkemesinin Kurul kararını bozma gerekçesi de dikkate alınarak, TİRSAN KARDAN'ın ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında hâkim durumda olduğu kabul edilmiş ve soruşturma tarafı TİRSAN KARDAN'a yapılan Soruşturma Bildiriminde de bu duruma yer verilmiştir. Bu bakımdan aşağıda öncelikle TİRSAN KARDAN'ın hâkim durum tespitine ilişkin savunmalarına yer verilecek olup ardından dosya kapsamında ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında hâkim durumda kabul edilen TİRSAN KARDAN'ın eylemlerinin kötüye kullanma niteliği taşıyıp taşımadığı değerlendirilecektir. Öte yandan; endüstriyel kullanıma, karayolu harici taşıtlara ve yenileme pazarına yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumda bulunmaması nedeniyle bu pazar kapsamında kötüye kullanmaya yönelik değerlendirmelere yer verilmeyecektir.

1.5.1.1. TİRSAN KARDAN'ın Hâkim Durumda Olmadığına Yönelik Savunma ve Buna İlişkin Değerlendirme

- (42) TİRSAN KARDAN tarafından yapılan savunmada; mahkeme kararındaki gerekçe doğrultusunda yapılacak pazar payı analizinin pazarın objektif durumunu yansıtmaktan uzak olduğu ileri sürülmüştür. Buna gerekçe olarak ise MERCEDES firmasının sadece DAİMLER ile çalışmaması, Aksaray fabrikasında kullanılacak olan şaftların tedariki için TİRSAN KARDAN ile 24.10.2017'de sözleşme imzalanması ve dolayısıyla TİRSAN KARDAN ve DAİMLER'in rakip olması gösterilmiştir. Ayrıca, DAİMLER'in pazar payı dikkate alınmaksızın yapılan analizde TİRSAN KARDAN'ın pazar payının önemli derecede yükselmesinin, hâkim durumun tespiti bakımından önemli göstergeler olan diğer kıstasların dışlanması anlamına gelmediği ileri sürülmüştür. Bu kapsamda; ilgili pazara ilişkin hâkim durum analizinde pazar payının tek bir gösterge olmayacağı, alıcı gücünün de dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bu noktada; TİRSAN KARDAN'ın müşterilerinin tamamının çok güçlü küresel araç üreticileri olduğu, bu nedenle müşterilerinden bağımsız bir biçimde fiyat, arz, üretim miktarı gibi iktisadi parametreleri belirleme imkânının bulunmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle; alıcı gücü kıstası dikkate alındığında TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumda olmadığı savunulmuştur.
- (43) İdare Mahkemesi kararında öncelikle ilgili pazarda DAİMLER'in dikkate alınmasının hukuka uygun olmadığına yer verilmiş ve ardından "...hakim durumu kötüye kullandığı iddiasına yönelik olarak inceleme ve değerlendirme yapılmak suretiyle yeniden işlem tesis edilebileceği de açıktır." ifade edilmiştir. 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi

⁸ Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri T.A.Ş. (BOSSA) bünyesindeki AKKARDAN'nın faaliyetini durdurma kararı alması ve sahip olduğu makineleri satışa çıkarması üzerine TİRYAKİLER, BOSSA ile alım görüşmelerine başlamış ve satış işlemi 24.09.2013'te sonuçlanmıştır. Kurul kararıyla AKKARDAN'a ait makinelerin TİRYAKİLER tarafından devralınması işleminin izne tabi olmadığına hükmedilmiştir.

kapsamında bir kötüye kullanmadan bahsedilebilmesi için ihlalde bulunduğu iddia edilen teşebbüsün ilgili pazarda hâkim durumda olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, İdare Mahkemesinin hâkim durumun kötüye kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gerektiğini vurgulaması ilgili pazarda TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumda kabul edildiğine işaret etmektedir. Buna binaen anılan Mahkeme kararının yerine getirilmesi adına dosya kapsamında ayrıca bir değerlendirme yapılmaksızın TİRSAN KARDAN ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında hâkim durumda kabul edilmiştir.

I.5.1.2. Mahkeme Kararının, TİRSAN KARDAN'ın Ticari Araçlara Yönelik Şaft Üretimi ve Satışı Pazarında Hâkim Durumda Kabul Edilmesini Gerektirmemesine Yönelik Savunma ve Buna İlişkin Değerlendirme

- (44) TİRSAN KARDAN tarafından yapılan savunmada, ilgili yargı kararı çerçevesinde TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumda olduğunun kabul edilmesine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediği, zira hem iptal dilen Kurul kararında hem de mevcut soruşturmaya ilişkin raporda pazardaki güçlü bir alıcının varlığına işaret edildiği, bunun da TİRSAN KARDAN'ın pazardaki rekabetçi parametreleri müşterilerinden bağımsız şekilde belirleyemediğini gösterdiği ileri sürülerek, Soruşturma Raporundaki hâkim durum kabulünün varsayım olarak değiştirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.
- (45) İlgili yargı kararıyla iptal edilen konu Kurul kararı ve soruşturma dosyası mevcudu bir bütün olarak incelendiğinde; yalnızca "hâkim durumun mevcut olmadığı tespiti" ile yetinilerek hiçbir şekilde kötüye kullanmaya yönelik bir analize yer verilmediği görülmektedir. Bu durumda mahkemenin, Kurul kararında yapılmayan kötüye kullanma analizini iptal etmesi söz konusu olamayacağından, geriye bir tek hâkim durum analizi kalmaktadır. Üstelik ilgili karardaki hâkim durum analizi tarafın önerdiği şekilde "varsayımsal" olmayıp, kötüye kullanma analizinin yapılmaması nedeniyle bir tespit niteliğindedir. Bu açıdan savunmada yer verilen öneri şeklindeki ifadeler ile mevcut durumun değerlendirmesi kendi içerisinde çelişkiler barındırmaktadır.
- (46) Mahkeme söz konusu kararında, DAİMLER'in şaft pazarına dâhil edilmemesi gerektiği yönündeki ifadesiyle pazar payının tespiti hususundaki yöntemi belirlemiş olup, belirlenen yöntem neticesinde TİRSAN KARDAN'ın hâkim durumunu kabul ederek kötüye kullanma analizi yapılması gerektiği yönünde karar vermiştir. Nitekim Soruşturma Raporunda DAİMLER'in pazara dâhil edilmemesi durumunda oluşan pazar payları hesaplanmış olup, TİRSAN KARDAN'ın pazardaki payının 2010-2014 dönemi boyunca arttığı ve neredeyse 2014 yılı ile tekel konumuna ulaştığı anlaşılmıştır. Savunmada, hâkim durumda olmadığını gösterdiği ileri sürülen; "ithalatın varlığı, alıcı gücü vb." tespitlere ise kötüye kullanmanın mevcut olmadığını ortaya koymak bakımından yer verilmiştir. Bu açıdan yapılan tespitler ışığında teşebbüsün hâkim durumda bulunduğu açıkça görülmektedir.

I.5.2. Hâkim Durumun Kötüye Kullanıldığı İddialarına İlişkin Değerlendirmeler

- (47) Yukarıda da ifade olunduğu üzere, dosya konusu iddialar 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (a) bendi kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir. Nitekim TİRSAN KARDAN'ın, rakiplerinin kardan milli pazarındaki faaliyetlerini zorlaştırmak veya rakiplerini pazar dışına çıkarmak için şaft üretiminde kullanılan girdileri tedarik ettiği sağlayıcılarına, rakiplerine mal vermeme yönünde baskı uyguladığı ve bu şekilde hâkim durumunu kötüye kullandığı iddia edilmiştir. Dolayısıyla TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarıyla rakiplerinin dışlanmasına ve bu suretle pazarın kapanmasına yol açıp açmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.5.2.1. Rekabet Hukuku Uygulamalarında Dışlayıcı Eylemler⁹

- (48) Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma'nın (ABİDA) 102. maddesiyle, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesine benzer şekilde hâkim durumun kötüye kullanılması yasaklanmaktadır. Hâkim durumun kötüye kullanılması kapsamında dışlayıcı uygulamaların tanımı ve nasıl ele alınacağı ise içtihatla gelişmiştir. Bu kapsamda Avrupa Birliği Komisyonu (AB Komisyonu) ve mahkeme kararlarına bakıldığında uygulamanın ilk dönemlerinde, genel olarak, etkinin mümkün olması standardı benimsenmiş; böylelikle davranışın etkisi incelenmemiş veya yalnız hâkim duruma dayanılarak rakiplerin dışlanması mümkün olmasından etkisinin de bulunduğu varsayılmıştır.
- (49) Nitekim Cewal davasında¹⁰, gemi taşımacılığı yapan Cewal'in rakibinin hareket zamanına yakın kalkışlarda, fiyatlarını rakibin fiyatlarına ve bazen bu fiyatların altına indirmesi incelenmiştir. Anılan kararda Avrupa Adalet Divanı (AAD), tarafından, Cewal'in fiyatları maliyet üstünde kalmasına karşın Cewal'in pazar payının %90'ı bulmasından dolayı rakibin olmadığı zamanlarda müşterilere yüksek fiyat uygulamaya devam edebileceği belirtilmiş ve Cewal'in dışlama niyeti de dikkate alınarak rekabetin sınırlandırıldığı kabul edilmiştir. Cewal, rakibin pazar payının dava süresince %2'den %25'e çıktığını savunmuşsa da, savunması "dışlama amacının başarılı olmamasının ihlal tespitine engel olmadığı" ve "davranış olmasaydı pazar payının daha fazla artabileceği" yönündeki gerekçelerle reddedilmiştir.
- (50) AB Komisyonu tarafından Rehber'in¹¹ yayımlandığı tarihe kadar Cewal gibi birçok kararda hâkim durumdaki teşebbüsler yalnız davranıştan veya davranışa yönelik amacından yola çıkılarak ihlalden sorumlu tutulmuş, davranışın amacına ulaşmaması dikkate alınmamış ve etkiye yönelik herhangi bir analiz yapılmamıştır. Böylelikle, belli davranışlarda teşebbüslerin hâkim durumları sebebiyle dışlamanın mümkün olması ihlal tespitinde yeterli görülmüştür. Esasında, ABİDA'nın 102. maddesine bakıldığında rekabete aykırı amaç veya etki ayırımından bahsedilmemekte, davranış ancak rekabeti kısıtlaması durumunda ihlal sayılmaktadır. Uygulamadaki bu belirsizliklerin giderilebilmesi ve rekabete aykırı dışlayıcı uygulamaların tespitindeki şekilsel yaklaşımın yaratabileceği olumsuzlukların aşılabilmesi adına 2009 yılında Rehber yayımlanmıştır. Rehber'den önce yayımlanan Tartışma Metni'nde tek taraflı davranışların değerlendirilmesinde niyet¹² unsuru ihlal tespitinde dikkate alınmış olmasına karşın Rehber'de niyet unsurunun davranışın muhtemel etkisi ile ilişkilendirilmesinin ve ihlalin tespitinde dolaylı bir kıstas olarak kullanılmasının öngörüldüğü dikkat çekmektedir. Daha basit bir anlatımla; Rehber'de, Tartışma Metni'ne göre niyet unsuruna daha mesafeli durulduğu ve niyeti gösteren delillerin muhtemel veya fiili kapama etkisini ortaya koymak için bir araç olarak kullanılmasının tercih edildiği görülmektedir. Söz konusu Rehber'de "pazar kapama" kavramı;

⁹ Bu bölümde ÖZDEMİR S. N., (2015), "Rekabete Aykırı Dışlayıcı Uygulamaların Tespitinde Etki Temelli Yaklaşım ve Etki Standartları", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi; YAVUZ, H. (2012), "Tek Taraflı Davranışların Değerlendirilmesinde Niyet Unsuru", Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi'nden faydalanılmıştır.

¹⁰ Compagnie Maritime Belge Transports SA and Others v. Commission (Cewal-GM), T-24/93, T-25/93, T-26/93, T-28/93 (1996) ECR II-1201.

¹¹ Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Kötüye Kullanmalarında 82. Madde Uygulama Önceliklerine İlişkin Rehber (2009).

¹² Niyet, rekabet hukuku bağlamında bir teşebbüsün gerçekleştireceği davranış biçimine karar verirken ve akabinde söz konusu davranışı gerçekleştirmekte sahip olduğu motivasyon olarak tanımlanabilecektir. Bu bakımdan niyet, salt bir istekten ziyade bu yönde planlı bir stratejiyi ifade etmektedir.

“hâkim durumdaki teşebbüsün eylemleri sonucunda mevcut ya da potansiyel rakiplerin arz kaynaklarına veya pazarlara etkin erişiminin kısıtlanması ya da engellenmesi ve bu vasıtayla, hâkim durumdaki teşebbüsün fiyatları tüketicilerin zararına olacak şekilde artırmasının muhtemel olması”

şeklinde tanımlanmış ve böylece ihlal tespiti için rakiplerin dışlanması ve tüketici zararı olmak üzere iki şartın gerekliliğine değinilmiştir. Bir başka ifadeyle hâkim durumdaki teşebbüsün eylemlerinin rakipler ve tüketiciler üzerindeki fiili veya muhtemel etkilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Rehber’in yayımlanması ile birlikte, aksine yaklaşımlar da bulunmakla birlikte, Rehber’e paralel şekilde etki temelli yaklaşımlar öne çıkmaya başlamıştır.

- (51) Nitekim etki temelli ele alınan *Deutsche Telekom* kararında¹³ AAD, Komisyonun “fiyat sıkıştırmasının varlığından etkinin varsayıldığı, ayrıca etki testinin şart olmadığı” ifadelerini hatalı bularak, rakipler üzerinde dışlayıcı etki oluşturan ve bu rakiplerin pazara girişini zorlaştırma veya engelleme gücü olan, böylece tüketicilerin zararına olacak şekilde hâkim durumu güçlendiren davranışları ihlal olarak nitelendirmiştir. Ayrıca, rekabete aykırı etkilerin, rekabetin kısıtlanmasıyla ilişkilendirilmesi gerektiği açıklanarak davranışla etki arasında nedensellik bağının kurulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kararda da AAD tarafından, dışlayıcı stratejide başarılı olunmamasının ihlali ortadan kaldırmadığı kabul edilmiş; fakat rakiplerin rekabetçi konumları üzerinde herhangi bir etkinin oluşmaması ve penetrasyonlarının zorlaştırılmaması hallerinde davranışın dışlayıcı olarak sınıflandırılmayacağı belirtilerek en azından rakipler üzerinde etki oluşmadığında ihlal sonucuna ulaşılmayacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda Genel Mahkeme rakipler ve tüketiciler üzerindeki dışlayıcı uygulamaların muhtemel etkisini ele almıştır¹⁴.
- (52) *Deutsche Telekom* kararındaki bu yaklaşım, *Teliasonera* davasına¹⁵ verilen ihlal için rekabete aykırı etkinin şart olduğu, fiyat sıkıştırmasının rakiplerin penetrasyonunu zorlaştırmadığı sürece dışlayıcı olmayacağı yönündeki görüşle pekiştirilmiştir. Bununla birlikte kararda, pazar gücünün, ihlal tespitinden ziyade davranışın etkisinin büyüklüğü açısından önemli olduğu ifade edilmiştir. Anılan ifade, pazar gücünün doğrudan etkinin varsayımında kullanılması yerine, etkinin değerlendirmesinde bir araç olarak ele alındığına işaret etmektedir.
- (53) AAD’nin konuya ilişkin yaklaşımını gösteren 2017 yılındaki *Intel* kararına¹⁶ da bakmak yerinde olacaktır. Intel kararında Komisyon uygulanan indirim sistemi ve bu yöndeki destekleyici eylemleri nedeniyle Intel’in hâkim durumunu kötüye kullandığını tespit etmiştir. Genel Mahkeme Intel’in hâkim durumda olmasının bir sonucu olarak uygulamış olduğu indirim sistemlerinin rekabeti kısıtlama kabiliyetine sahip olduğunu ve bu uygulamanın pazarın ne kadarlık bir kısmını kapattığının önemli olmadığını, eşit etkinlikteki rakiplerin de benzer indirimler yapması mümkün olsa da pazara erişimin zorlaştırıldığını belirterek Komisyon kararını onamıştır. Diğer yandan AAD ise, ABİDA’nın 102. maddesinin amacının bir teşebbüsün hâkim duruma gelmesini yasaklamak ya da daha az etkin rakiplerin pazarda kalmasını sağlamak olmadığını, dolayısıyla her dışlayıcı eylemin rekabete zarar vermeyeceğini, bu çerçevede, Komisyonun Intel’in pazardaki gücü ile iddia konusu eylemin pazarı kapsama oranı, söz konusu indirimlerin hangi şartlarda sağlandığı, süresi ve miktarının yanında eşit

¹³ Deutsche Telekom AG v. Commission, Case C-280/08P [2010] ECR I-9555.

¹⁴ Deutsche Telekom v. Commission, Case T-271/03 [2008] ECR II-477.

¹⁵ Konkurrentverket v. TeliaSonera Sverige AB, Case C-52/09.

¹⁶ Intel, Case COMP/C-3/37.990, OJ [2009] C 227/13.

etkinlikteki rakipleri pazar dışına çıkarmayı amaçlayan muhtemel bir stratejinin varlığının da analiz edilmesi gerektiğini ve ihlalin ortaya çıkabilmesi için, eylemin eşit etkinlikteki rakipleri dışlama kabiliyetine sahip olması gerektiğini belirterek Genel Mahkeme kararını bozmuştur. Böylece AAD, hâkim durumdaki teşebbüslerin rakipleri dışlayıcı eylemlerinin ancak eşit etkinlikteki rakipleri dışlayıcı nitelikte olup olmadığının analizinden sonra tespit edilebileceğini ortaya koymuştur.

- (54) ABD uygulamasına bakıldığında ise, 1970'lere kadar genel yaklaşımın istisnası olarak, özellikle bağlama, münhasırlık ve sınırlı ölçüde indirim sistemlerinde, etkinin dikkate alınmadığı, pazarın herhangi bir kısmının kapanmasının, davranışın rekabeti sınırlama potansiyeli taşımamasının veya rakiplerin dezavantajlı konuma düşürülmesinin dahi ihlalin tespiti için yeterli bulunduğu anlaşılmaktadır. 1970 sonrasında, anılan müdahaleci yaklaşım bırakılarak, daha yüksek ispat standartları geliştirilmiştir. Nitekim daha sonraki kararlarda tüketici refahına olumsuz etki söz konusu olmadıkça, davranışlara müdahale edilmediği ve dışlamanın mümkün olmasının ve hatta rakiplerin fiilen dışlanmasının ihlal tespitinde yeterli bulunmadığı söylenebilecektir. Keza Yüksek Mahkeme, *Brooke Group* kararında¹⁷ antitröst kararlarının adil olmayan ve hatta kötü niyetli olan dışlamalara değil, pazardaki zarara dayandırılması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla ABD literatüründe de "ihlalin tespiti için muhtemel etkinin yeterliliği yönünde genel bir eğilimin bulunduğu" ve "tüketici üzerindeki zararlı etkilerin" ispatının şart koşulduğu ifade edilebilecektir.
- (55) Sonuç olarak, AB uygulamasında genellikle rakipler, piyasa yapısı veya rekabet üzerindeki etkiye yoğunlaşmış, farklı yaklaşımlar bulunsa da genel olarak muhtemel etki standardının uygulanması benimsenmiştir. Özellikle münhasırlık uygulamalarında rakiplerin piyasadaki çıkıp çıkmadığı ve piyasa kapama oranı dikkate alınmıştır. Bu bakımdan AB'de Rehber'in yayımlanması sonucu genel olarak dışlayıcı davranışlarda etkinin muhtemel olması standardına daha çok yer verildiği, rakipler üzerinde dışlama etkisinin oluşmaması halinde ihlal tespit edilmediği söylenebilecektir. ABD'de ise tüketici üzerindeki etkiye odaklanılmış; rekabet üzerindeki muhtemel etkiye ilaveten, farklı standartlar getirilmiştir.
- (56) Türk rekabet hukukunda ise hâkim durumun kötüye kullanılması 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yasaklanmıştır. Anılan maddenin devamında;
- a) Ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler,*
- b) Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayırimcılık yapılması,*
- c) Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi,*
- d) Belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticarî avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler,*

¹⁷ Brooke Group Ltd. v. Brown & Williamson Tobacco Corp., 509 U.S. 209 (1993); Ayrıca bkz. NYNEX Corp. v. Discon, Inc., 525 U.S. 128 (1998).

e) *Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması”*

şeklinde kötüye kullanma hallerine örnekler verilmiştir.

- (57) Dışlayıcı Kötüye Kullanma Niteliğindeki Davranışlarının Değerlendirilmesine İlişkin Kılavuz'un (Kılavuz) 25. paragrafında, hâkim durumdaki teşebbüs davranışının fiili veya muhtemel rekabet karşıtı etkilerinin piyasayı kapamaya yol açıp açmadığının incelenmesinin değerlendirmenin esasını oluşturduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla Kılavuz'da, mehz mevzuata benzer şekilde dışlayıcı davranışlara yönelik değerlendirme bakımından incelenen davranışın kendine özgü koşullarının yanı sıra, pazardaki fiili veya muhtemel etkilerinin göz önünde bulundurulacağı ifade edilmektedir.
- (58) Konuyla ilgili Kurul içtihadına bakıldığında ise ihlalin tespitinde niyet ve etkinin kullanımı açısından yeknesaklık bulunmadığı ve söz konusu unsurlardan sadece birinin veya her ikisinin incelendiği içtihat örneklerinin mevcut olduğu görülmektedir. Bu çerçevede öne çıkan kararlardan olan *Frito Lay*¹⁸ kararı, Kurulun 6. maddenin (a) bendine dayanan ve tamamen iktisadi olan bir yaklaşım ile sonuca varılan, bu nedenle de anılan hükmün esas alındığı diğer kararlardan büyük ölçüde farklılaşan bir karar olarak dikkat çekmektedir. Kararda; davranışın yasaklanması için hâkim durumdaki bir teşebbüsün kötüye kullanma niyeti olmasa dahi pazardaki rekabeti sınırlandırması yeterli görülmüş; niyetin ise cezanın takdirinde dikkate alınabilecek bir unsur olduğuna yer verilmiştir. Kötüye kullanmanın tespiti için niyetin aranan bir kıstas olmadığı, etkinin; tek başına kötüye kullanma için yeterli bulunduğu mezkûr kararın devamında,

“Hakim durumdaki teşebbüs rekabetçi olmayan yöntemler ile rakip [...] faaliyetlerini zorlaştırmayı ve bu yolla o rakibi piyasa dışına çıkarmayı amaçlayıp, bu amacına dönük olarak bazı eylemlerde bulunabilir. Hatta mevcut soruşturma çerçevesinde Frito Lay'in eylemlerini Kar Gıda odaklı olarak yapması buna örnek olarak verilebilir. ... doğru değerlendirme yapmak için, bu eylemlerin gerçekleştiğinin ve sonucunda pazardaki rekabetçi süreç üzerinde olumsuz olarak fiili veya potansiyel etkiler gösterdiğinin ortaya konulması gerekmektedir.”

ifadelerine yer verilmektedir. Anılan ifadelerden, kararda etki odaklı bir yaklaşım benimsendiği ve kötüye kullanmanın tespitinde fiili veya potansiyel etkinin temel ölçüt olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Kararda nihai olarak, Frito Lay Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin (FRİTO LAY) geçmiş dönemlerde rakip faaliyetlerinin zorlaştırılması amacına yönelik olarak bazı bölgelerde münferit eylemler gerçekleştirdiği kabul edilmiş olsa da bu eylemlerin etkilerinin sınırlı olması ve FRİTO LAY'in anılan faaliyetlerinin kapsamlı bir uygulama alanı bulamaması gerekçesiyle incelenen davranışların bir kötüye kullanma olmadığı sonucuna varılmıştır.

- (59) Kurulun öne çıkan bir diğer kararı ise *Doğan*¹⁹ kararıdır. Kararda, Doğan Medya Grubu'nun uyguladığı indirim ve prim sisteminin, yüksek düzeyde sadakat yaratıcı nitelikte ve rakipleri dışlama potansiyeline sahip olacak şekilde tasarlanmış olduğu ve bunun ilgili pazardaki mevcut hâkim durumunu en azından koruma ya da rakipleri dışlama/piyasayı kapama ve bu suretle hâkim durumu daha da güçlendirme niyetine açıkça işaret ettiği ve teşebbüslerden elde edilen delillerin de bu durumu desteklediği belirtilmiştir. Ayrıca incelenen davranışların sonucunda rekabet karşıtı etkinin fiilen gerçekleşmesinin veya kuvvetle muhtemel olmasının veya bu davranışların piyasada rekabetin engellenmesi riski yarattığının ortaya konulması gerektiği ifade edilmiş ve

¹⁸ 06.04.2006 tarih ve 06-24/304-71 sayılı Kurul kararı.

¹⁹ 30.03.2011 tarih ve 11-18/341-103 sayılı Kurul kararı.

bunun üzerine incelenen davranışların rekabet karşıtı dışlayıcı etkisinin söz konusu olmadığı, indirimlere rağmen piyasaya girişlerin olduğu ve rakiplerin pazar paylarının arttığı tespit edilmiş, ancak, teşebbüsün vazgeçilmez bir ticari partner olduğu da dikkate alınarak anılan indirimlerin dışlama potansiyelini artıracakı gerekçesiyle davranışın ihlale yol açtığına karar verilmiştir. Sonuç olarak anılan kararda, dışlama niyetine ilişkin tespitlerde bulunulurken, incelenen davranışların dışlama potansiyeline sahip olduğu ve destekleyici nitelikteki çok sayıda kriterle birlikte ele alındığı ifade edilmiştir. Bu bakımdan niyet unsuru potansiyel etkiye ulaşmada bir araç olarak kullanılmıştır.

(60) Kurulun geçmiş tarihli diğer kararlarına bakıldığında ise,

- Çoğu kararında davranışın “kısa süreli olması”, “pazarın önemli bir kısmını etkilememesi” veya “pazarın yeni gelişmeye başlaması” nedenleriyle “dışlama iddialarının reddedildiği”²⁰,
- Geriye kalan bazı kararlarında ihlal tespitinin dışlama amacına dayandırıldığı²¹ ya da gerçekte davranışın başarıya ulaşabilmesi söz konusu olmasa dahi teşebbüslerin dışlama etkisinden sorumlu tutulduğu²²,
- Ya da salt dışlama niyetinin ihlal teşkil etmeyeceğinin ifade edildiği ve davranışın rakipler/rekabet üzerinde gerçekleşmiş veya potansiyel etkilerinin ispatının arandığı²³,
- Etkiye bakılan kararların içerisinde rakipler üzerinde gerçekleşmiş etkinin ispatlanamamasının iddiaların reddine dayanak yapıldığı²⁴ ya da ihlal tespiti için rakiplerin olumsuz yönde etkilenmesinin şart koşulduğu²⁵, bazı kararlarda ise tüketici üzerindeki etkiye bakıldığı²⁶
- Kimi kararlarda ise piyasadaki diğer teşebbüsleri piyasa dışına çıkarma amacı taşıması veya piyasada bu tür bir etki yaratması gerektiği belirtilerek niyet ve etkinin birbirinin yerine kullanıldığı²⁷

görülmektedir. Sonuç olarak birçok Kurul kararında, davranışın kısa süreli olması, davranışın kapsamının/etkisinin sınırlı olması veya pazarın yeni gelişmeye başlaması gibi unsurların kötüye kullanmanın gerçekleşmediğinin gösterilmesinde bir araç olarak kullanıldığı görülürken, Kurulun niyet ve etki unsuruna ilişkin değerlendirmelerinin sistematik veya belirli bir eğilim içinde olmadığı kararları da mevcuttur²⁸. Bununla birlikte

²⁰ Kurulun 02-44/518-213, 03-28/347-147, 04-69/988-243, 04-09/82-22, 04-66/955-231, 06-59/775-M(1), 07-19/188-60, 08-01/6-5, 08-57/912-363, 08-69/1113-430, 08-52/791-320, 09-34/787-192, 09-47/1160-294, 09-07/126-37, 10-68/1445-545, 10-65/1356-499, 10-69/1458-557, 10-52/993-357, 10-16/189-73, 10-69/1450-550, 11-23/436-134, 11-57/1476-532, 12-53/1480-509, 12-49/1431-484, 12-25/728-208, 12-64/1636-59, 13-47/637-276, 13-27/372-173, 13-09/127-57 sayılı kararları.

²¹ Kurulun 05-80/1106-317, 07-63/777-283, 09-35/877-206 sayılı kararları.

²² Kurulun 05-07/62-2, 06-35/444-116, 06-66/887-256, 06-02/47-8, 07-13/101-30, 07-19/192-63, 09-35/877-206, 09-39/949-236, 10-14/175-66, 11-34/742-230, 11-18/341-103, 12-62/1633-598, 12-53/1490-518; 12-59/1575-576, 12-10/328-98 sayılı kararları.

²³ Kurulun 03-71/867-371, 05-24/281-76, 10-45/813-271, 12-33/922-281 sayılı kararları.

²⁴ Kurulun 03-56/655-301, 04-07/75-18, 05-10/86-33, 06-13/152-37, 12-24/710-198 sayılı kararları.

²⁵ Kurulun 08-41/556-209 sayılı ve 13-17/238-116 sayılı kararları.

²⁶ Kurulun 03-06/59-21, 05-10/81-30, 07-63/777-283, 09-60/1490-379, 09-07/127-38, 09-58/1405-367, 10-14/175-66, 10-45/813-271, 10-27/380-135, 11-57/1477-533, 12-33/922-281, 12-24/710-198, 12-57/1540-553, 12-47/1413-474, 13-27/371-172 sayılı kararları.

²⁷ Kurulun 10-19/214-95 sayılı ve 08-41/568-216 sayılı kararları.

²⁸ Danıştay kararlarına bakıldığında, niyetin nasıl ele alınması gerektiğine yönelik net çıkarımlarda bulunabilecek bir kararın mevcut olmadığı söylenebilecektir. Kurulun 07-47/506-181 sayılı Solmaz Mercan kararı üzerine Danıştay, Kurulun sadece etkiye bakılarak ihlalin gerçekleşmediği sonucuna varmasının

6. madde açısından ve özellikle amaç unsuruna açıkça yer verilen (a) ve (d) bentlerine dayanılarak yapılan ihlal değerlendirmelerinde niyet unsurunun yaygın bir şekilde kullanıldığı söylenebilecektir.

- (61) Her ne kadar içtihatla oluşan temel bazı prensipler kararlarda yol göstermeye yardımcı olsa da; değerlendirmelerin, pazarın özellikleri (piyasaya giriş engelleri, yatırım maliyetleri, ölçek ve kapsam ekonomileri vb.), davranışın niteliği ve arkasındaki niyet, tüketicilerin ve teşebbüslerin durumu ve piyasadaki etkiler gibi birçok parametre bazında yapılacak detaylı bir analize dayanması gerekmektedir.
- (62) İnceleme konusu davranışların rekabet karşıtı niyet ile gerçekleştirilmesi halinde ise, pazar kapama yönünde fiili veya muhtemel bir etki doğuracağı sonucuna ulaşıyorsa niyetin ihlal tespitinde kullanılması doğru olacaktır. Zira, niyetin tek başına ihlalin tespiti bakımından yeterli olabileceği şekilde bir yaklaşımın kabul edilmesi hatalı müdahale riskinin oldukça artmasına ve teşebbüslerin kalite, fiyat veya yenilik yoluyla rekabet etme güdüsünün azalmasına neden olabilecektir. Dolayısıyla niyet unsurunun incelenen davranışın fiili ve muhtemel etkisi nedeniyle kötüye kullanma olduğu tespit edilen davranışlar açısından ek bir ispat aracı olarak dikkate alınması uygun olacaktır.
- (63) Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde dosya konusu iddialara ilişkin olarak öncelikle şikâyetçi tarafından iletilen belgeler ve dosya kapsamında elde edilen yerinde inceleme bulguları ele alınacaktır.

I.5.2.2. Dosya Kapsamındaki Bulguların Değerlendirilmesi

- (64) Şikâyet başvurusunda bulunan MANİSA KARDAN tarafından TİRSAN KARDAN'ın tedarikçilere uygulamış olduğu baskı neticesinde gerçekleştiği belirtilen yazışma örnekleri Kurumumuza iletilmiştir. İlâveten dosya kapsamında soruşturma tarafı TİRSAN KARDAN ve kardan mili üretimine girdi tedarik eden ÇİMSATAŞ, KARDEŞLER ve YEMENİCİ'de yerinde inceleme yapılmış ve ayrıca ilgili taraflarla görüşme gerçekleştirilmiştir²⁹. Yapılan yerinde incelemelerde TİRSAN KARDAN ve (.....) dosya konusu iddialara ilişkin belgeler elde edilmiştir. Dosya kapsamında elde edilen belgelere, TİRSAN KARDAN'ın getirdiği savunmalarla birlikte, aşağıda yer verilmektedir.
- (65) **Belge 1:** 18.02.2014 tarihli "Siparişimiz hk" konulu MANİSA KARDAN Satınalma Müdürü (.....)'tan (.....) şirket ortakları (.....) ve (.....)'a gönderilen e-postada;

"...Sipariş mektubumuza ve dün yaptığımız telefon görüşmesine sizden hala yanıt alabilmiş değiliz.

Acil karar vermenizi ve düşünmüyoruz ama olumsuz bir geri dönüşünüzde, bizlerinde farklı alternatifleri acilen devreye alabilmemiz gerekiyor.

Şaft askısı ile ilgili bütün diğer parçaları bağladık, şu an yanımızda olmasını düşündüğümüz Yemenici Otomotivin de bugün yanımızda olması önemlidir, sonrasında ok yaydan çıkmış olacak.

Bizleri daha fazla geciktirmeden karar vermenizi rica ederiz..."

mümkün olmadığını belirtmiş, ancak niyetin kötüye kullanmanın tespitinde bir koşul olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde açık bir ifadeye de yer vermemiştir.

²⁹ Dosya kapsamında ayrıca, AY TAR MAKİNA, Ege Teknik Kesici Takım Malzemeleri İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş., Erbil Makina Kalıp Taahhüt Elektrik Elektronik Pazarlama Dağıtım Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., FORD, İNOTEK, KARDEŞLER, Korkuter Teknik Market, MANİSA KARDAN, OMTAŞ Otomotiv ve Transmisyon Aksanı Sanayi ve Ticaret A.Ş., OYMAK, SANTEK ve Welte Cardan Servis Ltd. Şti. yetkilileri ile görüşme yapılmıştır.

ifadelerine yer verildiği, bunun üzerine (.....) tarafından (.....)'a "RE: Siparişimiz hk" konu ile 18.02.2014 tarihinde;

"Sevgili kardeşim (.....) merhaba günlerdir üzerinde düşündüğüm ve karar vermekte zorlandığım ve sizleri de kırmak ve üzmemek istemediğim için

Bu konu bu kadar uzadı yıllardır hem sizler hemde diğer taraftaki arkadaşlar tarafından hep saygı ve sevgiyle karşılandım ancak

Konu arayatacak olunca diğer taraftan tepki almamak adına yıllardır beraber iş yaptığım firmamız olan TİRSAN KARDAN'a yanlışı yapacağım

Düşüncesiyle siz değerli arkadaşlarımıza bu konuda maalesef yardımcı olamayacağımı üzülerek belirtmek isterim başka bir iş ve başka her konuda

Yanınızda olduğumu ifade eder işlerinizde başarılar diler saygılarımı sunarım..."

şeklinde yanıt verildiği görülmektedir³⁰.

- (66) Yine Belge 1 kapsamında bulunan ve (.....) yetkilisi (.....)'dan MANİSA KARDAN Satınalma Müdürü (.....)'a gönderilen 22.04.2014 tarihli ve "Çalışmalarımız Hk." konulu e-postada ise şu ifadeler yer almaktadır:

"Merhaba (.....) nasılsın?

Daha önce de sana bahsettiğim gibi çeşitli sebeplerden dolayı 35-40-45-55 seri askı çeşitlerinde firmanıza olan üretimi söz verdiğimiz ürere son terminden sonra bitirmiş olacağız.

Yıllardır sizlerle olan, ticaret dostluklarımızın da devam etmesi için sizlerin anlayış ve samimiyetinize güveniyorum..."

- (67) MANİSA KARDAN'ın şikâyet dilekçesinde (.....) ve (.....) dışında (.....) ve (.....)'in de TİRSAN KARDAN'ın eylemleri sonucunda mal ve hizmet alımlarının reddedildiği belirtilmiş olmakla birlikte adı geçen firmalarla ilgili herhangi bir yazışmaya yer verilmemiştir.
- (68) Yukarıda özetle verilen ve MANİSA KARDAN ile kardan mili üretimine girdi tedarik eden (.....) ve (.....) arasında geçen yazışmalardan, MANİSA KARDAN'ın adı geçen tedarikçilerle çalışma isteğinin TİRSAN KARDAN ile mevcut iş ilişkisinin olumsuz etkilenmemesi adına reddedildiği anlaşılmaktadır.
- (69) **Belge 2:** 02.09.2014 tarihinde TİRSAN KARDAN'da yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelere ve TİRSAN KARDAN'ın bu belgelere ilişkin savunmalarına bakıldığında ise, TİRSAN KARDAN Genel Müdür Yardımcısı (.....)'den TİRSAN KARDAN Genel Müdürü (.....)'a gönderilen 21.01.2014 tarihli "2014-2018 Stratejik Planlama v3.pptx" konulu e-posta ekinde;

"Yurt İçi Pazar Hedeflerimiz

- Türkiye'de Pazar lideriyiz, Tekiz

• Amacımız: Alternatif şaftçı yaratılmasını önlemek

• Tüm ana sanayi müşterilerini şaft/direksiyon konusunda %100 desteklemek

- Tehdit unsuru:

• Alternatif firmaların yurt içi ana sanayi tarafından alternatif olarak lanse edilmesi

• Global rakiplerimizin Türkiye'ye giriş yapması"

ifadeleri yer almakta olup söz konusu ifadeler için Genel Müdür (.....) tarafından "Taslak çalışmadır. Esas stratejik plan içinde yer almamaktadır." açıklaması yapılmıştır. Söz

³⁰ MANİSA KARDAN tarafından gelen bu e-posta YEMENİCİ'de yapılan yerinde inceleme sırasında da bulunmuştur.

konusu yazışmaya ilişkin olarak TİRSAN KARDAN savunmasında, ilgili e-postanın yılsonu performans değerlendirmesinde dikkat çekmek amacıyla gönderildiği, ifadelerin taslak çalışma olduğu ve Genel Müdür tarafından da esas stratejik plan içerisinde yer almadığının belirtildiği ifade edilmiştir.

- (70) **Belge 3:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in not defterinden elde edilen belgelerin tarih bulunmayan ikinci sayfasında; "...Oymak ve Cemmer'e satış harici Ok deriz..." dördüncü sayfasında ise:

"...1000 adet rulman vermişler Cemmer'e

- *Dağılımını alacağız. HC..."*

denilmektedir. TİRSAN KARDAN savunmasında ilgili not defterinin ikinci sayfasında yer alan ifadenin TİRSAN KARDAN'ın tedarikinin aksamaması adına tedarikçilerle yapılacak müzakerelerde kullanılacak bir argümandan ibaret olduğu belirtilmiştir. İlgili not defterinin dördüncü sayfasında yer alan ifadenin ise TİRSAN KARDAN'ın tedarikçisi olan Ortadoğu Rulman San. A.Ş. (ORS) firmasından edindiği bilgileri yansıttığı ve TİRSAN KARDAN'ın büyük miktarlarda alım yapan bir şirket olduğu için tüm tedarikçilerden daha avantajlı fiyat talep ettiği, bu nedenle tedarikçilerine diğer müşterilerine verdiği ürünlere ilişkin bilgiler istediği belirtilmiştir.

- (71) **Belge 4:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in bilgisayarından elde edilen "MT" konulu tarihsiz belgede;

"...1 Eylül'de arkadaşlarla konuşalım, Cemmer konusunda ağzımız bir olsun..."

ifadeleri geçmektedir. TİRSAN KARDAN savunmasında söz konusu ifade ile anlatılmak istenenin piyasada iki firma arasında yaşananlarla ilgili dolaşan dedikoduların önüne geçmek ve sorulacak olası sorulara aynı ve gerçek cevapların verilmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir.

- (72) **Belge 5:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in bilgisayarından elde edilen ve tarih bulunmayan başka bir belgede ise;

"...(.....) ile Cemmer konusunu görüşme..."

ifadesi yer almaktadır. TİRSAN KARDAN savunmasında ilgili belgede adı geçen (.....)'nin TİRSAN KARDAN'ın rulman tedarikçisi FAG isimli firmadaki eski kontağı olduğu, (.....)'e MANİSA KARDAN ile TİRSAN KARDAN'ın ortaklığına ilişkin gelen sorular karşısında herhangi bir ortaklık veya ticari ilişki olmadığına dair bilgi verildiği belirtilmiştir.

- (73) **Belge 6:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in bilgisayarından elde edilen Bilgi İşlem Sorumlusu (.....)'ndan TİRSAN KARDAN çalışanları Endirekt Satınalma Yöneticisi (.....), Satınalma Şefi (.....), Genel Müdür Yardımcısı (.....) ve bilgi amaçlı olarak Genel Müdür (.....)'a gönderilen 14.04.2014 tarihli "Cemmer" konulu e-postanın IMG016.jpg ve IMG015.jpg isimli eklerinde ÇİMSATAŞ tarafından MANİSA KARDAN'a gönderilecek parça bilgisi ve resmi yer almaktadır. TİRSAN KARDAN savunmasında söz konusu belgelerin, nakliyecinin ÇİMSATAŞ'ın MANİSA KARDAN'a yaptığı sevkiyatı yanı sıra TİRSAN KARDAN'a getirmesi ile ortaya çıktığı, sehven getirilen dövmelerin TİRSAN KARDAN mülkiyetinde olan kalıplardan olduğunun anlaşılması üzerine, MANİSA KARDAN'ın haksız rekabetinin delili olarak kullanılmak amacıyla fotoğraflarının çekildiği belirtilmiştir³¹.

³¹ Dosya kapsamındaki belgelerden, TİRSAN KARDAN ve MANİSA KARDAN arasında yıllar içerisinde karşılıklı birçok dava açıldığı görülmektedir. Anılan davaların konusu; haksız rekabet, ticari sırların

- (74) **Belge 7:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in bilgisayarından elde edilen 21.08.2014 tarihli "IMS" konulu (.....).co.uk adresinden TİRYAKİLER Yönetim Kurulu Başkanı (.....)'ye gönderilen e-postada³²;

"Sevgili (.....),

Bilginiz için, ticari bir ilişki kurulması amacıyla Manisa Kardan Cemmer adlı firma tarafımıza ulaşmıştır ve sizin eski eniştenizin şirketin başkanı olduğunu farketтік!

Aile arasında bir ayrışma yaşandığını varsayıyoruz ve bu yeni firma hem Türkiye hem de uluslararası mafsal istavrozu ve aktarma organı (kardan mili) pazarına daha fazla rekabet getirmeyi deniyor, -ikimiz de bunu istemiyoruz-

Saygılarımla

(.....)"

ifadeleri yer almaktadır³³. TİRSAN KARDAN savunmasında bahsi geçen belgede yer alan cümlelerin (.....)'e ait olduğu ve (.....)'nin de kendisi gibi düşündüğünü varsaydığı, ancak (.....)'nin buna ilişkin herhangi bir ifadesinin olmadığı belirtilmiştir.

- (75) **Belge 8:** Genel Müdür Yardımcısı (.....)'in bilgisayarından elde edilen 27.08.2014 tarihinde YEMENİCİ çalışanı (.....) tarafından TİRYAKİLER YEDEK PARÇA Genel Müdürü (.....)'e gönderilen ve "YEMENİCİ OTOMOTİV A.Ş. EKSTRELER" konulu e-postada;

"İyi günler (.....) Bey,

(.....) Hn. ve (.....) Bey'in isteği üzerine Tirsan ve Tiryakilerin cari hesap ekstreleri ektedir.

Ayrıca yarın için bir sevkiyat daha yapılacağı bilgisini iletmek isteriz.

İyi Çalışmalar..

(.....)

Muhasebe Md."

ifadeleri yer almaktadır. Bu e-posta üzerine Genel Müdür (.....) tarafından şirket çalışanları (.....) ve (.....)'ya gönderilen "YEMENİCİ OTOMOTİV A.Ş. EKSTRELER" konulu e-postada ise "...Yemenici bildiğiniz üzere başka yerlere mal vermediği için özel destekleme kararı almıştık. Durumunda sıkıntı yaşamamak için gerekli işlemleri yapalım diyorum..." denilmektedir.

- (76) TİRSAN KARDAN tarafından ilgili e-postada geçen ifadelerin YEMENİCİ firmasının yaşadığı finansal zorluklar üzerine TİRSAN KARDAN'ın YEMENİCİ'nin özel ödeme taleplerini değerlendirmesine ve ödemelerini zamanından önce gerçekleştirmesine ilişkin olduğu belirtilmiştir.

açıklanması ve marka hakkına tecavüz olarak özetlenebilecektir. İlgili davalar sonucunda, MANİSA KARDAN'ın haksız rekabette bulunmadığına, MANİSA KARDAN çalışanlarının ticari sırların açıklanması suçunu işlemediğine karar verilmiştir. Ayrıca, TİRSAN KARDAN tarafından tescil ettirilen "MANİSA KARDAN" ve "KARDAN MANİSA" markalarının da sicilden silinmesine karar verilmiştir.

³² E-posta içeriği mevcut karar çerçevesinde çevrilmiş olup aslı şu şekildedir: "Dear (.....), For your information we have been approached by the company Manisa Kardan Cemmer, seeking to form business relationship with us and note your former brother-in-law Mr. İrfan Mencik, is the head of the Company! We assume there has been some sort of family break-down and this new company is trying to inject more competition into the universal joint and driveline business, both in turkey and overseas - just what we both do not want. King regards (.....)"

³³ Söz konusu e-postanın bir kopyası Yönetim Kurulu Başkanı (.....) tarafından Genel Müdür (.....), Genel Müdür Yardımcısı (.....) ve İş Geliştirme ve Operasyon Müdürü (.....)'ye gönderilmiştir.

- (77) TİRSAN KARDAN'dan elde edilen yazışmalar değerlendirildiğinde; teşebbüsün sahip olduğu pazar gücünü devam ettirme isteği içinde olduğu, pazardaki alternatif yurt içi ve yurt dışı firmaların tehdit unsuru olarak gördüğü ve diğer rakip firmalara yapılan satışların takibini yaptığı anlaşılmaktadır. Yazışmalardaki “*Alternatif şaftçı yaratılmasını önlemek*” ve “*...(kardan mili) pazarına daha fazla rekabet getirmeyi deniyor, -ikimiz de bunu istemiyoruz*” ifadeleri TİRSAN KARDAN'ın pazar kapama yönündeki niyetini gösterebilecek niteliktedir. “*...Oymak ve Cemmer'e satış harici Ok deriz...*” ifadesi ise TİRSAN KARDAN'ın tedarikçilerden alım yapmanın rakip kardan mili üreticilerine satış yapılmaması şartına bağlanmış olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, “*Yemenici bildiğiniz üzere başka yerlere mal vermediği için özel destekleme kararı almıştık...*” şeklimdeki ifade de sadece TİRSAN KARDAN'a girdi tedarik eden teşebbüslerin desteklendiğini işaret edebilecek niteliktedir.
- (78) 16.09.2014 tarihinde (.....)'ta yapılan yerinde incelemede elde edilen belgelere bakıldığında ise;

Belge 9: (.....) Genel Müdürü (.....)'nun bilgisayarından elde edilen Yurtiçi Satış Şefi (.....) tarafından Satış Müdürü (.....)'ya gönderilen, bilgi olarak ise (.....) ve (.....)'a iletilen, 12.10.2011 tarihli ve “05-07.10.2011 Seyahat Raporu” konulu e-postada:

“(.....) bey

05-07 Ekim 2011 tarihlerinde düzenlenen,

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

(.....)

Firmaları ziyaret raporu ek'te yer almaktadır...”

ifadeleri bulunmakta olup bahse konu e-posta üzerine Genel Müdür (.....) tarafından 17.10.2011 tarihinde “05-07.10.2011 Seyahat Raporu” konulu e-posta, “(.....) 05.07.2011.doc” adlı belge eklenerek (.....)'na gönderilmiştir. Aynı belge kapsamındaki e-posta eklerinde ziyaret edilen firmalardan OYMAK ve TİRSAN KARDAN ile ilgili bölümlerde şu ifadeler geçmektedir:

“(.....). Fiyat tabloları hazırlanarak gönderilecek ve onaylayacaklar. (.....) tarihinden itibaren geçerli olacak. Bu firma ile problemimiz yok ancak Tirsan Kardan ile bu firmayla çalışmamızdan dolayı problem yaşamaya başladık. (.....).

(.....).

Ziyaretimizden 2 gün önce telefon ile (.....) bey'i önce (.....) ardından (.....) arayarak, firmaları için ürettiğimiz parçaların birebir aynısının Oymak firmasına da üretildiğini belirttiler. Bu parçaların patentlerinin olduğunu, kesinlikle 3.firmalar için üretilmeyeceklerini belirttiler.

Ziyaretimizde Oymak için ürettiğimiz bir parçayı bize de gösterdiler. (.....) kesinlikle Oymak ile çalışmamızı istemiyor. Ya kendileri ya da Oymak firması ile çalışmamız gerektiğini belirttiler. Oymak firmasına ürettiğimiz parçalar için ayrı dövme kalıpları

yaptığımızı ve bu parçaların farklı olduğunu, ayrıca Oymak'ın bu parçalar için kalıp bedellerini de ödediğini de belirttik. Sadece iki parçada kalıp yapmadan numune verdiğimiz söyledi. Bu konuda ciddi olduklarını Oymak ile çalışır isek Tirsan Kardan ile çalışamayacağımızı belirttiler. Biz gizli bir çalışma yürütmediğimizi ve Oymak'a teklif verdiğimiz dönemde de Satınalma şefi ile durumu paylaştığımızı söyledik. (.....) bey ile ayrıca görüşeceğini belirtti. Kendisi (.....) bey'i telefon ile arayacağını belirtti...”

- (79) **Belge 10:** (.....) Genel Müdürü (.....)'nun bilgisayarından elde edilen 25.07.2013 tarihli “Tirsan-Oymak” konulu Genel Müdür (.....)'ndan Satış Müdürü (.....)'ya gönderilen e-posta aşağıdaki gibidir:

“Tirsan'ın Oymak ile çalışmamamız yönündeki ısrarı ile ilgilidir.

Tirsan'ın iş hacmi, oymak'a yaptığımız işle kıyaslanmayacak kadar büyüktür. Oymak işi büyüklüğü itibari ile kolaylıkla vazgeçebileceğimiz bir iştir, ancak böyle bir tavır pressiplerimiz, iş etiğimiz ve iş stratejimiz ile çelişmektedir.

Mesela Dana size yatığımız işin 2-3 katını bize vermeyi düşümse ve bunun şartı olarak Tirsan'ı bırakmamızı istese ve biz buna uysak; acaba kendinizi nasıl hissedersiniz veya bizim için ne düşünürsünüz?

Bizim bu konudaki tavrımız açık, net ve kesindir ...”

- (80) Belge 10 kapsamında yine (.....) Genel Müdürü (.....)'nun bilgisayarından elde edilen ve Satış Müdürü (.....)'dan Genel Müdür (.....)'na ve bilgi olarak Yurtiçi Satış Şefi (.....)'e gönderilen 29.07.2013 tarihli, “Fw: Tirsan-Oymak” konulu e-postada şu ifadeler yer almaktadır:

“...(.....).” Geçen hafta içinde aynı olay Borusan Mannesman ile yaşanmış. Borusan CEO'su Sn. (.....), Sn. (.....) ile görüşmüş ve Oymak'a mal verilmeyeceğini söyleyince (.....) bey rahatlamış ve teşekkür etmiş. (.....).

Bilgilerinize sunarım.

(.....)”

- (81) (.....) iç yazışma niteliğindeki belgeleri; TİRSAN KARDAN'ın rakip firmalara satış yapılmaması yönünde baskı uyguladığını ve bu konuda ısrarcı olduğunu gösterir niteliktedir. Genel olarak yazışmalar şikâyetçi ve soruşturma tarafı ile aynı pazarda faaliyet gösteren OYMAK firmasına satış yapılmamasına ilişkindir³⁴. Yazışma içeriklerinden ayrıca OYMAK'a satışın devam etmesi halinde TİRSAN KARDAN ile devam eden iş akdinin sonlandırılacağı anlaşılmaktadır. TİRSAN KARDAN'ın bahse konu baskı ve uygulamalarının (.....) ile sınırlı kalmadığı, keza “...Geçen hafta içinde aynı olay Borusan Mannesman ile yaşanmış. Borusan CEO'su Sn. (.....), Sn. (.....) ile görüşmüş ve Oymak'a mal verilmeyeceğini söyleyince (.....) bey rahatlamış ve teşekkür etmiş...” ifadelerinden BORUSAN'a da yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

- (82) Dosya kapsamında ayrıca girdi tedarik eden (.....) ve (.....) ile görüşme gerçekleştirilmiştir. 04.09.2014 tarihinde (.....) ile gerçekleştirilen görüşmede;

“Tirsan Kardan dışında başka kardan mili üreticilerine iş yapmıyoruz. (.....) bir kez OYMAK ile çalışmıştım. Ancak bunun üzerine, TİRSAN KARDAN tarafından şef düzeyindeki kişiler uyararak başka kardan mili üreticilerine iş yaparsam kendilerinden iş alamayacağımı belirterek OYMAK gibi firmalara üretim yapmamamı tavsiye etmektedirler. Ben de aylık ciromun neredeyse tamamını TİRSAN KARDAN'dan elde etmem nedeniyle diğer firmalara iş yapmak istemiyorum. (.....)...”

³⁴ Yazışmaların geçtiği tarihlerde MANİSA KARDAN henüz faaliyetlerine başlamamıştır.

ifadelerine yer verilmiştir. 18.09.2014 tarihinde yerinde inceleme sırasında (.....) tarafından ise;

“...TİRSAN KARDAN kendisine ait kalıplardan farklı firmalara üretim yapılmamasını istemekte ve bize de bu isteğini iletmektedir. Daha önce belirttiğim gibi firma olarak bizimde ticari politikamız bu yöndedir. Tarafınızca alınan belgelerde yer alan ve 2014 yılı başında MANİSA CEMMER tarafından tarafımıza ulaşan sipariş teklifini de bu sebeple kabul etmedik.

TİRSAN KARDAN ile yaklaşık 20 yıldır çalışmaktayız ve iyi bir ticari ilişkimiz bulunmaktadır. Toplam satışlarımız içinde de (TİRYAKİLER YEDEK PARÇA şirketi ile birlikte) 2. Sırada yer almaktadır. Dolayısıyla TİRSAN KARDAN ile benzer işi yapan firmaların tekliflerini değerlendirirken bu hususa dikkat etmekteyiz. TİRSAN KARDAN'ın tepkisini çekebilecek işlere girmeye özen göstermekteyiz. Bu bakımdan gelecekte kardan milli üreticilerinden (OYMAK VE MANİSA KARDAN gibi) iletebilecek siparişleri aynı gerekçelerle kabul etmeyeceğimizi söyleyebilirim.”

“TİRSAN KARDAN dışında diğer kardan milli üreticileri kendi kalıplarıyla üretim teklifinde bulunsa dahi bu noktadan sonra üretim yapmamız mümkün değildir. Şirket olarak TİRSAN KARDAN'dan başka bir firmayla çalışmayı düşünmüyoruz.”

hususları dile getirilmiştir. Söz konusu beyanların da yukarıda yer verilen yazışmaları destekler nitelikte olduğu, TİRSAN KARDAN'ın kendisiyle çalışan tedarikçilerin rakip firmalarla çalışmasını istemediği görülmektedir.

(83) Yukarıda yer verilen belge ve açıklamalar neticesinde;

- TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazardaki hâkim durumunu devam ettirme isteğinde olduğu ve diğer yurtiçi ve yurtdışı rakip firmaları tehdit unsuru olarak gördüğü ve rakiplere yapılan satışları takip ettiği,
- Kendisiyle çalışan tedarikçilerin diğer rakip şaft üreticileri ile çalışmasını istemediği ve bu yönde kendisiyle çalışan tedarikçilere ısrarda bulunduğu, bu kapsamda rakiplere satış yapılması halinde iş akdinin devam etmeyeceğini tedarikçilere iletmediği,
- TİRSAN KARDAN'ın bu yaklaşımı neticesinde KARDEŞLER, YEMENİCİ ve TOYOMETAL'in TİRSAN KARDAN ile olan iş ilişkilerinin olumsuz etkilenmemesi adına diğer şaft üreticileriyle çalışmadığı (ve/veya çalışmak istemediği),
- (.....) ise TİRSAN KARDAN'ın iş hacmi içerisinde önemli bir ağırlığa sahip olmasına karşın diğer müşterilere hizmet verilmemesini kendi ticari politikalarına uygun bir yaklaşım olarak görmediği

anlaşılmaktadır. Sonuç olarak yukarıda yer verilen yazışmalardan ilgili pazarda hâkim durumda bulunan TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının arkasındaki niyete bakıldığında, rakipleri dışlama/piyasayı kapama niyeti taşıdığı ve bu yönde kendisiyle çalışan tedarikçilere karşı stratejiler izlediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla TİRSAN KARDAN'ın rekabet karşıtı niyet ile gerçekleştirmiş olduğu uygulamaların pazar kapama yönünde fiili veya muhtemel bir etkisi olup olmadığı, bu çerçevede tüketicilerin ve rakip teşebbüslerin durumunun analizi gerekmektedir.

1.5.2.3. TİRSAN KARDAN'ın Uygulamalarının Pazardaki Fiili/Muhtemel Etkilerinin Değerlendirilmesi

(84) TİRSAN KARDAN'ın iddia konusu davranışlarının ilgili pazardaki etkisinin değerlendirilebilmesi için öncelikle söz konusu davranışlarının içeriğine ve kapsamına

açıklık getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ilk olarak MANİSA KARDAN tarafından Kuruma iletilen şikâyet dilekçesinde,

- 2014 yılında oto yan sanayi faaliyetlerine dâhil olmak üzere kurulan MANİSA KARDAN'ın üretim bandını kurmaya çalışırken gerek yurt içinden gerekse yurt dışından temin edilecek bazı makine ve aksamı ile gerekli ham malzemeyi almak üzere müracaat ettiği tedarikçilere TİRSAN KARDAN tarafından MANİSA KARDAN'a üretim veya satış yapılmaması yönünde ziyaret ve telkinlerde bulunulduğu belirtilmiş;
- Bu bahisle "Dosya Kapsamındaki Bulguların Değerlendirilmesi" başlıklı bölümde de aktarılan (.....) ve (.....) ile MANİSA KARDAN arasında geçen yazışmalara yer verilmiş ve bu firmalar dışında (.....) ve (.....) tarafından da taleplerinin reddedildiği ifade edilmiş;
- Böylece TİRSAN KARDAN tarafından MANİSA KARDAN'ın faaliyetlerinin engellendiği öne sürülmüştür.

(85) Dosya kapsamındaki yerinde inceleme bulguları incelendiğinde de, TİRSAN KARDAN'ın kendisiyle çalışan tedarikçilerin özellikle MANİSA KARDAN ve OYMAK'a satış yapmamalarını sağlamak yönündeki niyetini gösterir yazışmalar elde edilmiştir. Yazışmalarda TİRSAN KARDAN'ın bahse konu davranışlarına konu olan tedarikçilerin ise (.....), (.....) ve (.....) olduğu görülmüştür. Diğer yandan; (.....) ile yapılan görüşmede de benzer hususlar dile getirilmiş; TİRSAN KARDAN'ın istemi üzerine başka şaft üreticileriyle çalışılmadığı belirtilmiştir.

(86) Bu açıklamalar çerçevesinde TİRSAN KARDAN'ın tedarikçilerine münhasır çalışma yükümlülüğü getirmesi veya bu tedarikçilerin rakipleri ile çalışmasının engellenmesine yönelik davranışlarının ilgili pazardaki fiili veya potansiyel etkilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada söz konusu değerlendirmede hangi kriterlerin dikkate alınacağı önem kazanmaktadır. Konuya ilişkin Kılavuz'da, Kurul tarafından rekabet karşıtı piyasa kapamanın varlığı incelenirken, hâkim durumdaki teşebbüsün konumu, ilgili pazardaki koşullar, hâkim durumdaki teşebbüsün rakiplerinin konumu, müşterilerin ya da sağlayıcıların konumu, incelenen davranışın kapsamı ve süresi ve dışlayıcı stratejiye dair doğrudan veya dolaylı delillerin dikkate alınabileceği ifade edilmiştir³⁵. Kılavuz'da ayrıca fiili piyasa kapama ile ilgili olası delillerin pazar kapama kapsamında değerlendirileceği ifade edilmiştir. Buna göre eğer davranış belirli bir süre boyunca sürdürülmüşse hâkim durumdaki teşebbüsün ve rakiplerinin pazardaki performansı, rekabet karşıtı piyasa kapamanın varlığına dair doğrudan delil sağlayabilmektedir.

(87) Bu kapsamda dosya konusu iddialar ve sözü edilen unsurlar dikkate alınarak, ilgili pazardaki rekabetin TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarından ne yönde etkilendiğine ilişkin tespit ve değerlendirmelere aşağıda yer verilmektedir.

- Ticari Araçlara Yönelik Şaft Üretimi ve Satışı Pazarındaki Koşullar

(88) Kılavuz'da rekabet karşıtı pazar kapama açısından yer alan kriterlerden birisi ilgili pazardaki koşullardır. Bu kriterde ölçek ve/veya kapsam ekonomileri ile giriş ve büyüme engelleri incelenmektedir. Buna göre; giriş engellerinin bulunduğu ve dağıtımda kapsam ve ölçek ekonomilerinin önemli olduğu pazarlarda dışlayıcı davranışların pazar kapamaya yol açması olasılığı daha yüksektir.

³⁵ Kılavuz, para 26.

(89) Bu amaçla ilgili pazardaki koşullara ilişkin tespitlere yer verilen 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararında;

- İlgili pazarda faaliyet gösterebilmek için herhangi bir kamu tekelinden veya yetkilendirme ya da lisanslama gerekliliğinden bahsedilemezken fikri mülkiyet haklarının varlığından bahsedilebileceği, ancak dosya kapsamındaki bilgilerden fikri mülkiyet hakları kısmen geçiş maliyetlerine yol açabilecek olsa da bundan kaynaklanan geçiş maliyetlerinin önemli bir giriş engeli teşkil etmediği,
- Bunun yanı sıra, ticari araçlara yönelik şaft pazarında faaliyet gösterebilmek için belli düzeyde sabit sermaye yatırımı (tesis, makine, teçhizat, test merkezi yatırımı gibi) gerekmele birlikte, bu yatırımın batık maliyet oluşturmadığı³⁶,
- Ayrıca ilgili pazarda, ölçek ekonomilerinin de kısmen söz konusu olduğu; ancak, şaft pazarının genel yapısı incelendiğinde yerli tedarikçilerin ithalata göre daha çok tercih edilmesi ve ihracat olanaklarının varlığı yeterli talebin mevcudiyetini gösterdiği,
- Dolayısıyla bahse konu hususların önemli bir giriş engeli teşkil etmediği,
- Ancak pazardaki yoğunlaşma düzeyini değerlendirmek adına CR₃ oranına bakıldığında pazarın 2010-2014 döneminde %97-98 oranındaki kısmının üç teşebbüs tarafından kontrol edildiği ve pazarın yoğunlaşma düzeyinin oldukça yüksek olduğu

ifade edilmiştir.

(90) Bu anlamda, mezkûr Kurul kararında her ne kadar pazara giriş bakımından önemli engellerin bulunmadığı değerlendirilmişse de dosya kapsamında pazarın yoğunlaşmış bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu yoğunlaşma ana sanayi firmalarına yönelik şaft üretimi gerçekleştiren teşebbüs sayısının görece az olmasından ve şaft üreticilerinin belli alanlarda uzmanlaşmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim karar dairesinde ayrıntılarıyla yer verildiği üzere; binek ve ticari araçlardan oluşan otomotiv sektörüne yönelik kardan mili üretimi önemli bir yatırım maliyeti gerektirmekte ve ayrıca şaft üreticilerinin üretimini belli bir kalitede ve alıcı pazarını oluşturan otomotiv üreticilerinin aradığı standartlar çerçevesinde devam ettirebilmesini gerekli kılmakta; bu durum ilgili pazarda faaliyet gösterebilecek teşebbüs sayısının sınırlı olmasını beraberinde getirmektedir. Tablo 3 ve 4'e bakıldığında da ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında faaliyet gösteren toplam (yerleşik ve yabancı) şirket sayısı 11 iken; bu teşebbüsler içerisinde yerleşik üretici sayısının dörtte kaldığı görülmektedir.

(91) Dolayısıyla, inceleme konusunu oluşturan ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında önemli giriş engelleri bulunmamakla birlikte, ilgili pazarda faaliyet gösterebilen teşebbüs sayısının gerekli kriterlerin yerine getirilmesinin zorluğu nedeniyle düşük kalması ve pazardaki yoğunlaşma düzeyinin oldukça yüksek olması, TİRSAN KARDAN'ın dışlayıcı davranışlarının pazar kapamaya yol açma riskini artırabilecektir.

- TİRSAN KARDAN ve Rakiplerinin Ticari Araçlara Yönelik Şaft Üretimi ve Satışı Pazarındaki Konumu

³⁶Söz konusu Kurul kararında; her bir ticari araç modeline özgü gerçekleştirilen şaft üretimine son verilmesi durumunda mevcut yatırımlarla başka bir ticari araca özgü ve hatta zirai bir araca veya endüstriyel kullanıma yönelik şaft üretimi yapılması mümkün görülmüştür. Diğer taraftan, Ar-Ge, ürün geliştirme ve kalite iyileştirme yatırımları batık maliyet olarak değerlendirilmiş olmasına karşın bu yatırımların sektöre girişi caydırıcı nitelikte ve düzeyde olmadığı değerlendirilmiştir.

- (92) Genel olarak hâkim durum ne kadar güçlü olursa davranışın rekabet karşıtı piyasa kapamaya neden olma ihtimalinin o kadar yüksek olacağı kabul edilmektedir. Teşebbüsün hâkim durumu güçlendikçe, davranışlarının rakiplerin pazarın önemli bir kısmına erişimini engellemesi olasılığı, diğer bir deyişle muhtemel etkisi artmaktadır. Diğer yandan; rakiplerin hâkim durumdaki teşebbüsün davranışını etkisiz kılacak şekilde karşı stratejiler geliştirmelerinin muhtemel olması halinde görece küçük bir pazar payına sahip bir rakip dahi hâkim durumdaki teşebbüs üzerinde rekabetçi baskı uygulayabilecektir. Örneğin; sunduğu ürünler hâkim durumdaki teşebbüsün ürünlerine yakın ikame olan, yenilikçiliğiyle ön plana çıkan ya da sistematik olarak fiyatları düşürebilen bir rakip böyle bir konumda bulunabilecektir.
- (93) Bu amaçla TİRSAN KARDAN ve rakiplerinin konumlarını değerlendirmek için öncelikle ilgili pazardaki paylarına bakıldığında; Tablo 6'da TİRSAN KARDAN'ın ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarında faaliyet gösteren teşebbüsler içerisinde her bir yıl itibarıyla en yüksek pazar payına sahip olan teşebbüs konumunda olduğu, nitekim 2010 yılında yaklaşık %(. ....) paya sahipken, 2014 yılına kadar pazar payını %(. ....)'ye çıkardığı, geriye kalan rakiplerin ise %(. ....)'in altında pazar payına sahip olduğu görülmüştür. Anılan soruşturma sürecinden işbu tarihe kadar TİRSAN KARDAN ve rakiplerinin pazardaki paylarının seyri TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının rakipleri üzerindeki etkisini göstermek bakımından önemli bir unsur olabilecektir. Tablo 7'de ilgili pazarın 2014 sonrası görünümüne yer verilmiştir³⁷:

Tablo 7: Ticari Araçlara Yönelik Şaft Üretimi ve Satışı Pazarında Pazar Payları (2015-2017)

TEŞEBBÜS	2015		2016		2017	
	Adet (%)	Ciro (%)	Adet (%)	Ciro (%)	Adet (%)	Ciro (%)
TİRSAN KARDAN	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
MANİSA KARDAN	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
POSCO	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
OYMAK	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
CKD	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
ATIL-SAN	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
SPICER	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
HYUNDAI MOBIS	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
FOTON INT.	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)
KLEIN	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)	(. ....)

Kaynak: Şaft üreticileri, TİRSAN KARDAN ve ana sanayi firmalarından gelen bilgiler doğrultusunda yapılan hesaplamalar

- (94) Tablo incelendiğinde, TİRSAN KARDAN'ın 2014 yılından sonra pazardaki payında bir azalış yaşandığı ve bu azalışın 2017 yılına dek sürdüğü görülmektedir. Diğer yandan; MANİSA KARDAN ise 2015 yılında düşük bir paya sahipken özellikle 2017 yılına gelindiğinde daha yüksek bir paya sahip olduğu dikkat çekmektedir. Böylece, MANİSA KARDAN, TİRSAN KARDAN'dan sonra pazardaki ikinci önemli teşebbüs konumuna gelmiştir. Geriye kalan rakiplerin payı ise %(. ....)'in altında seyretmekle birlikte düzenli bir artış veya azalıştan bahsetmek mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak, TİRSAN KARDAN 2015 sonrasında da rakiplerine nazaran pazardan önemli bir pay alırken yıllar itibarıyla bu payda azalış yaşandığı; MANİSA KARDAN'ın ise yıllar içinde payını artırdığı anlaşılmaktadır.

³⁷ Tablo hazırlanırken ATIL-SAN, MANİSA KARDAN, OYMAK ve TİRSAN KARDAN'ın payları bu teşebbüslerden alınan bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Ana sanayi firmaları ile söz konusu teşebbüslerin verdikleri bilgiler arasında farklılıklar olup bu durumun direksiyon milinin ve yenileme pazarının dahil edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Türkiye'de yerleşik olmayan firmaların payları içinse ana sanayi firmalarının bilgilerinden faydalanılmıştır.

- (95) Diğer yandan dosya kapsamındaki bilgilerden TİRSAN KARDAN'ın uzun bir süredir otomotiv üreticilerine yönelik şaft üretmesinin bir sonucu olarak önemli bir know-how'a ve dolayısıyla bu bilgi birikimi ile kısa sürede ürün temin edecek beşeri ve teknik kapasiteye sahip olduğu görülmekte; bu bakımdan TİRSAN KARDAN'ın ekonomik ve finansal güç ile ilgili pazarda önemli bir marka bilinirliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sözü edilen durum otomotiv üreticileri bakımından TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine nazaran daha öne çıkmasını ve bu nedenle daha çok tercih edilmesini sağlayabilecektir.
- (96) Hâkim durumdaki teşebbüsün rakiplerine kıyasla kapasite avantajına sahip bulunması ve rakiplerinin kapasite kısıtı ile karşı karşıya olması halinde rakipler pazarda büyüme engeli ile de karşı karşıya kalabilecektir. Bu bakımdan ticari araçlara yönelik kardan mili üretiminde faaliyet gösteren TİRSAN KARDAN ve iddiaların hedefinde olduğu düşünülen MANİSA KARDAN ve OYMAK'ın üretim kapasitesi ve kapasite kullanım bilgileri aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 8: Üretim Kapasitesi ve Kapasite Kullanım Bilgileri

Teşebbüs	2015		2016		2017	
	Kapasite (Adet)	Kapasite Kullanım Oranı (%)	Kapasite (Adet)	Kapasite Kullanım Oranı (%)	Kapasite (Adet)	Kapasite Kullanım Oranı (%)
TİRSAN KARDAN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
MANİSA KARDAN	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
OYMAK	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: MANİSA KARDAN, OYMAK ve TİRSAN KARDAN'dan elde edilen bilgiler

- (97) Tablo 8'den öncelikle TİRSAN KARDAN'ın MANİSA KARDAN ve OYMAK'a nazaran çok daha yüksek kapasiteye sahip olduğu, ancak MANİSA KARDAN'ın yıllar itibarıyla kapasitesini artırarak TİRSAN KARDAN'ın yaklaşık (.....) oranında kapasiteye eriştiği anlaşılmaktadır. OYMAK'ın ise çok daha düşük kapasite ile fakat daha yüksek kapasite kullanım oranıyla faaliyet gösterdiği görülmektedir. Son tahlilde tablodaki bilgiler değerlendirildiğinde; TİRSAN KARDAN'ın rakipleri karşısında önemli bir kapasite büyüklüğüne sahip olduğu görülmekle birlikte, MANİSA KARDAN'ın kapasite büyüklüğündeki ve kapasite kullanım oranındaki artışın devam etmesi halinde ise pazardan daha büyük pay alabileceği söylenebilecektir. Zira dosya kapsamında (.....), sattıkları girdilerin (kesici ve tutucu takımlar) şaft üreticilerinin tezgah sayısına bağlı olarak değiştiğini, TİRSAN KARDAN'ın özellikle AKKARDAN'ın tezgahlarını devraldıktan sonra tezgah parkurunu genişlettiğini ve bu nedenle TİRSAN KARDAN'ın alımının daha yüksek olduğunu, öte yandan MANİSA KARDAN'ın alımlarının daha düşük seyretmesinin tezgah parkurundan kaynaklandığını, ancak MANİSA KARDAN'ın da tezgah parkurunu yavaş yavaş genişlettiğini ifade etmiştir.
- (98) Yukarıda yer verilen açıklamaların yanı sıra, 10.07.2015 tarih ve 15-30/445-132 sayılı Kurul kararında ilgili pazardaki alıcı gücüne³⁸ ilişkin yapılan tespitler de mevcut değerlendirme bakımından önem arz etmektedir. Bu paralelde kararda;
- TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazardaki satışları içerisinde "ticari araç üretimi pazarı"ndaki az sayıda teşebbüsün önemli bir paya sahip olduğu, nitekim 2013-2014 yılları itibarıyla TİRSAN KARDAN'ın en büyük dört müşterisine yaptığı satışların toplamının teşebbüsün toplam satışlarının %(.....)'sına ulaştığı, söz konusu ilk dört firmanın aynı yıllarda ticari araç üretimi pazarının yaklaşık %(.....)'ine denk geldiği ve bu itibarla Türkiye ticari araç üretimi pazarının da yoğunlaşmış bir yapıda olduğu,

³⁸ Alıcı gücü, alıcının, mal ve hizmetlerin fiyat ve diğer koşullarını belirleyebilme gücü olarak tanımlanabilecektir.

- Bahse konu hususlara ilaveten; ana sanayi firmalarının, şaft üreticilerinden temin ettikleri ürünlerin fiyatlarını belirleme güçlerinin bulunduğu, nitekim 2012 yılı sonunda AKKARDAN'ın pazardan çıkması sonucunda, TİRSAN KARDAN'ın pazarda tek yerli sağlayıcı konumuna geldiği ve bir kısım araç üreticisinin daha önce AKKARDAN'dan yaptığı şaft alımlarını TİRSAN KARDAN'a kaydırmış olmasına karşın, TİRSAN KARDAN'ın şaft fiyatlarında önemli bir değişiklik olmadığı ve hatta kimi satış fiyatlarının AKKARDAN'dan daha düşük kaldığı,
- TİRSAN KARDAN ile alıcılar arasındaki sözleşme örneklerinde ve ana sanayi firmalarıyla yapılan görüşmelerde de alıcıların satış koşulları üzerinde belirleyici etkiye sahip olduğunun görüldüğü, bu durumun yanı sıra ana sanayi firmaları ile yapılan görüşmelerde uygun olmayan satış koşulları karşısında alımlarını başka kaynaklara önemli bir geçiş maliyetine katlanmadan yönlendirebileceklerinin ifade edildiği,
- Söz konusu açıklamalar çerçevesinde ticari araçlara yönelik şaft pazarında alıcı gücünün varlığından bahsedilebileceği

tespitlerine yer verilmektedir. Bu durumda müşterilerin alıcı gücü, incelenen teşebbüsün davranışlarını sınırlayan rekabetçi bir baskı yaratabilecektir. Alıcı gücünün şaft üreticileri üzerindeki etkisini görebilmek adına aşağıdaki tabloda ana sanayi firmalarının TİRSAN KARDAN'dan yaptıkları alımların tutarına ve bu alımların TİRSAN KARDAN'ın toplam cirosu içerisindeki payına yer verilmektedir:

Tablo 9: Ana Sanayi Firmalarına Satışların TİRSAN KARDAN'ın Toplam Satışları İçerisindeki Payı

Ana Sanayi Firmaları	TİRSAN KARDAN					
	2015		2016		2017	
	Satış (TL)	Oran	Satış (TL)	Oran	Satış (TL)	Oran
FORD	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ISUZU	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
OTOKAR	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Diğerleri	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Ciro (TL)	55.693.858		44.183.590		60.170.186	

Kaynak: Ana sanayi firmalarından gelen bilgiler doğrultusunda yapılan hesaplamalar

- (99) Tablodan, 2015, 2016 ve 2017 yılları için TİRSAN KARDAN'ın satışlarının neredeyse tamamını FORD, ISUZU ve OTOCAR'a yaptığı görülmektedir. Bu üç ana sanayi firmasından FORD, TİRSAN KARDAN'ın en büyük müşterisi konumunda olup, kardan şaftı alımlarının tamamını TİRSAN KARDAN'dan karşılamaktadır. TİRSAN KARDAN'ın sadece FORD'a yaptığı satışların toplam cirosunun % (.....)'sini oluşturduğu düşünüldüğünde, alıcı gücünün son derece yüksek olduğu söylenebilecektir. Tablodaki veriler 2013-2014 yılları ile karşılaştırıldığında, alıcı gücünün daha da arttığı değerlendirilmektedir.
- (100) Pazarda uzun yıllardır faaliyet gösteren ve hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün karşısında pazara yeni giriş yapan teşebbüslerin, hâkim durumdaki teşebbüs ile rekabet edebilmek adına fiyatlarını daha düşük seviyede belirlemesi olağandır. Bu kapsamda, MANİSA KARDAN'ın ticari araçlara yönelik kardan mili üretimi ve satışı pazarına giriş yaptığı 2014 yılı sonrasında, TİRSAN KARDAN, OYMAK ve MANİSA KARDAN'ın ticari araçlar alt segmentinde satış yaptıkları araç türleri bakımından ortalama fiyatlarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir:

Tablo 10: TİRSAN KARDAN, OYMAK ve MANİSA KARDAN'ın Ortalama Satış Fiyatları (TL)

Araç Türü	2015			2016			2017		
	TİRSAN KARDAN	OYMAK	MANİSA KARDAN	TİRSAN KARDAN	OYMAK	MANİSA KARDAN	TİRSAN KARDAN	OYMAK	MANİSA KARDAN

Pick-up	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kamyonet	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kamyon	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Otobüs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Minibüs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Midibüs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: TİRSAN KARDAN, OYMAK ve MANİSA KARDAN'dan elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılan hesaplamalar									

- (101) Tabloda yer alan bilgilerin incelenmesinden, adı geçen üç teşebbüsün de satışının olduğu kamyonet alt segmentinde, TİRSAN KARDAN'ın ortalama fiyatlarının üç yıl boyunca hem OYMAK'tan hem de MANİSA KARDAN'dan daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, MANİSA KARDAN'ın pazara yeni giriş yapan teşebbüs olarak daha düşük fiyatlar ile çalıştığı görülmektedir.
- (102) Hakim durumun dışlayıcı kötüye kullanılmasına ilişkin Kurul kararları incelendiğinde, genellikle rakiplerin piyasaya girişlerinin engellenmesi veya caydırılması, faaliyetlerinin zorlaştırılması veya durdurulması, pazar paylarının azalması, zarar etmeleri gibi faktörlerin, dışlayıcı etkinin ortaya konmasında dikkate alındığı görülmektedir. Yukarıdaki açıklamalar bu kapsamda ele alındığında; TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazardaki gücünün istikrarlı bir şekilde arttığından bahsedilmezken, yine de ilgili pazarda önemli bir paya ve marka bilinirliğine sahip olmasının dışlayıcı eylemlerin pazar kapama potansiyelini arttırabileceği; bununla birlikte, pazarda alıcı gücünün varlığının TİRSAN KARDAN'ın pazardaki gücü üzerinde baskı yaratan bir unsur olarak ele alınabileceği; diğer yandan TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının hedefinde olan MANİSA KARDAN ve OYMAK'ın faaliyetlerine devam ettiği, ancak kapasite kısıtı ve TİRSAN KARDAN'ın önemli marka bilinirliğine sahip olmasının da bir sonucu olarak pazardan daha düşük pay aldıkları, yine de kimi alt kırılımlarda öne çıktıkları, dahası pazara 2014 yılında yeni giriş yapan MANİSA KARDAN'ın faaliyet gösterdiği kamyonet ve minibüs türlerindeki şaft üretiminde payının yıllar itibarıyla artması ve özellikle kamyonet türünde TİRSAN KARDAN'ın yaklaşık (.....) kadar satışa erişebildiği göz önünde bulduğunda TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının fiiliyatta etkisinin ortaya çıkmadığı değerlendirilmektedir. TİRSAN KARDAN'ın dışlayıcı uygulamalarına karşın söz konusu etkinin ortaya çıkmamasının asıl nedeni baskı yapılması düşünülen (ve/veya yapılan) tedarikçilerin çok sayıda olması ve söz konusu tedarikçilerin toplam satışları içerisinde TİRSAN KARDAN'ın önemli bir yer tutmamasıdır. Bir başka deyişle TİRSAN KARDAN'ın uygulamaları fiiliyatta başarıya ulaşamamıştır.

- TİRSAN KARDAN'ın Davranışının Kapsamı ve Süresi

- (103) Dosya kapsamında ele alınabilecek konulardan birisi de TİRSAN KARDAN tarafından gerçekleştirilen davranışın kapsamı ve süresidir. Kılavuz'da, genel olarak ilgili pazarın davranıştan etkilenen kısmı ne de kadar fazla olursa, davranışın süresi ne kadar uzun olursa ve bu davranış ne kadar düzenli uygulanırsa piyasanın kapanması ihtimalinin o kadar yüksek olduğu belirtilmektedir³⁹. Daha önce de ifade olunduğu üzere, dosya konusu iddiaların temelini TİRSAN KARDAN'ın tedarikçilerine diğer şaft üreticilerine satış yapmaması yönünde baskı uygulaması ve bu suretle rakiplerin pazara girişini engellemesi ya da pazardaki faaliyetlerini zorlaştırması oluşturmaktadır. Bu bakımdan davranışın kapsamı açısından tedarikçilerin konumu ve rakip şaft üreticileriyle iş ilişkileri önem kazanmaktadır.

³⁹ Kılavuz, para 26.

(104) Bu çerçevede, dosya konusu davranışların değerlendirilmesinde öncelikle tedarikçilerin ilgili olduğu pazarın özelliklerinin ele alınması, ardından ilgili pazardaki rakiplerin tedarikçi kanalına erişiminin engellenip engellenmediğinin ve TİRSAN KARDAN'ın bu yöndeki davranışlarının süresinin değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

i. Şaft Pazarına Yönelik Girdi Üretimi ve Satışı Pazarındaki Koşullar

(105) Rakipleri dışlama etkisinin varlığını göstermek için hâkim durumdaki teşebbüs tarafından tedarik kanalının rakiplere kapanması bir diğer gösterge olabilecek ve aynı zamanda tedarikçilerin faaliyet gösterdikleri pazarın özellikleri ve tedarikçilerin konumu incelenen davranışın etkisi bakımından belirleyici olabilecektir. İnceleme kapsamında pazardaki alternatif tedarik kanalları önemli bir gösterge olabileceği gibi hâkim durumdaki teşebbüsün hedef aldığı tedarikçilerin rakiplerin girişi ya da genişlemesi için özel öneme sahip olup olmadığına da dikkat edilmesi gerekmektedir. Alternatif tekliflere cevap verebilen, pazara yeni giren bir teşebbüs bakımından uygun dağıtım yöntemlerine sahip olan ya da özellikle gerekli olan ürün çeşidinde ya da bölgede üretim yapan tedarikçilerin özel öneme sahip olduğu kabul edilebilecektir.

(106) Şaft pazarında kullanılan başlıca girdiler dövme, döküm, çelik, şaft borusu, rulman, askı-kauçuk, kimyasal, saç malzemeleri ve bağlantı elemanlarından oluşmakta olup sayılan bu girdiler şaftların kullanım alanlarına göre önemli ölçüde farklılaşmamaktadır. Şikâyetçi MANİSA KARDAN tarafından da desteklenen bu durum, kardan mili üretiminde farklı kullanım alanlarına göre (kara taşıtları, ticari taşıtlar, endüstriyel vb.) dahi aynı tip malzemelerin kullanıldığını ve farklılığın sadece bu girdilerin ölçüsüyle sınırlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, şaft üreticilerinin uzmanlaştığı alanlara bağlı olarak tedarikçi tercihinde bir değişiklik olmadığı söylenebilecektir.

(107) Bununla birlikte, TİRSAN KARDAN'ın davranışının belli girdiler üzerinde yoğunlaşmış olup yoğunlaşmadığına bakılmış olup şikâyetçi tarafından öne sürülen tedarikçilerden (.....) çelik, (.....) dövme kapsamında çatal (flanş, ara, çatal, çatal, ters kayıcı çatal), istavroz gövdesi ve kayıcı mil, (.....) dövme kapsamında mil, flanş çatal, (.....) kesici takımlar ve kalite kontrol ekipmanı, (.....) kesici ve tutucu takımlar, (.....) şaft askı takımı ve (.....) askı-kauçuk kapsamında askı lastiği satışı ile iştiğal ettiği görülmüş⁴⁰, dolayısıyla TİRSAN KARDAN tarafından tek bir girdi türünün hedef alınmadığı değerlendirilmiştir. Bu durum TİRSAN KARDAN'ın davranışları sonucundaki etkileri araştırırken tüm girdi türlerine yönelik pazarları dikkate almayı gerektirmektedir. Farklı girdi türlerini konu alan pazarlar genel olarak benzer özellikler içermekle birlikte, şaft üreticilerine göre değişen kalıplara göre üretim veya standart üretim olup olmaması⁴¹, pazardaki ithalatın ağırlığı ve oyuncuların sayısı gibi unsurlar değişiklik gösterebilmektedir. Yine de aşağıda yer verilen değerlendirmelerin genel olarak tüm girdi türlerine hitap ettiği değerlendirilmektedir.

(108) Kardan miline yönelik girdi pazarında alternatif tedarik imkânlarıyla kimi girdi gruplarının ve tedarikçilerin rakipler için özel öneme sahip olup olmadığına bakılmış; girdi gruplarında genel olarak çok sayıda teşebbüsün faaliyet gösterdiği ve ithal ürünlerin yerli

⁴⁰ Şikâyetçi tarafından verilen bilgilerde (.....) da yer almakta olup dosya kapsamında sözü edilen firmadan bilgi alınmadığı için bu firmaya ilişkin tespit ve değerlendirmelere yer verilmemiştir. Şikâyetçi tarafından bilgisi verilen bir diğer tedarikçi (.....)'den de işbu soruşturma kapsamında bilgi talep edilmiş olmasına karşın cevap alınmadığı için (.....) hakkında 2014 sonrasına ilişkin bilgi ve değerlendirmeler yer almamaktadır.

⁴¹ Nitekim (.....) tarafından gelen cevabi yazıda sadece kardan mili üretimi yapan teşebbüslere satış gerçekleştirilmediği, talaşlı imalat yapan firmalara da kardan mili üretimi yapan firmalara hemen hemen aynı tip ürünlerin satıldığı belirtilmiştir. (.....) ve (.....) tarafından ise proje bazında üretim gerçekleştirildiği, bu bakımdan şaft üreticilerine paralel olarak üretilen kalıpların değiştiği ifade edilmiştir.

ürünler karşısında oldukça tercih edilebilir olduğu görülmüştür. Keza her girdi grubuna göre pazarda faaliyet gösteren yerli ve yabancı firma sayısı değişmekteyken, TİRSAN KARDAN'dan elde edilen bilgiler çerçevesinde hazırlanan Tablo 5'e göre her girdi grubu için asgari 35 firmanın faaliyet gösterdiği, kimi girdiler içinse firma sayısının çokluğundan herhangi bir varsayımda bulunulamadığı görülmektedir. Dosya kapsamında tedarikçilerden elde edilen bilgilerin de bu durumu desteklediği görülmektedir. Söz konusu bilgiler çerçevesinde;

- (.....) tarafından ithal ürünlerin önemli bir rakip oluşturduğu ve özellikle istavrozun %90'ının Çin'den ithal edildiği,
- (.....) tarafından küçük firmalar göz ardı edildiğinde 10 adet yerli dövme firmasının hâlihazırda faal olduğu, diğer yandan özellikle Çin ve Hindistan pazarlarından gelen ithal ürünlerin önemli bir rekabetçi baskı yarattığı,
- (.....) tarafından kesici takım sektöründe birçok rakiplerinin bulunduğu, nitekim benzer işi gerçekleştiren firmaların 50 civarında olabileceği,
- (.....) tarafından çelik kapsamında sunulan makine, aparat, kaynak, yedek parça ve tadilat işlemlerinde ithal ürünlerin önemli bir rakip oluşturmamakla birlikte üç ilâ beş yerli firmanın da pazarda faaliyet gösterdiği ve pazardaki yaklaşık paylarının %(.....) olduğu,
- (.....) tarafından vasıflı ve özel çelik üretiminde (.....) ile Türkiye'de faal oldukları, sıvı çelik üretim kapasitesine göre (.....) %(.....), (.....) %(.....); çelikhane üretimine göre (.....) %(.....), (.....) %(.....) paya sahip olduğu, bununla birlikte sektörde önemli yabancı rakiplerin de bulunduğu,
- (.....) tarafından ise Türkiye'de sıvı çelik (ark ocaklı) üretiminde (.....) dışında (.....) daha fazla kapasite ile yer aldığı, ayrıca Türkiye'ye ark ocaklı üreticiler dışında ithal mamül getiren firmaların da bulunduğu ve bunlardan bazılarının (.....) olduğu ve genel olarak vasıflı çelik ithalatının Rusya, Çin ve İtalya'dan yapıldığı,
- Çelik hammaddesi alanında faaliyet gösteren başka bir tedarikçi olan (.....) tarafından (.....) ve (.....)'in üretici firma olduğu ve bunlar dışında başlıca yedi firmanın daha ihracat ve ithalat ile aynı alanda faaliyet gösterdiği,
- (.....) tarafından faaliyetleri içerisinde çok az miktarda TİRSAN KARDAN, TÜMSER⁴² gibi firmalara fason imalat olduğu, Çin fiyatları ile rekabet edilemediği, ancak kalite bakımından teşebbüslerinin tercih edilebildiği,
- (.....) tarafından dünyada 51.561 adet; Türkiye'de 603 adet döküm fabrikasının bulunduğu, (.....)'ün fiili üretime göre pazar payının %(.....); kurulu güce göre pazar payının %(.....) olduğu⁴³,
- (.....) tarafından rulman sektöründe Türkiye'de mevcut üç üreticinin; (.....) ve (.....) bulunduğu ve bu üreticilerin Türkiye'deki rulman talebinin %(.....) karşıladığı, geriye kalan %(.....) kesimin ithalat yoluyla karşılandığı ve SKF, INA, FAG, NSK gibi dünya çapındaki üreticilerin bayilik yoluyla Türkiye pazarının önemli bir kısmını ellerinde tuttuğu,

⁴² Tedarikçiler tarafından gönderilen bilgi ve belgelerde TÜMSER olarak işaret edilen teşebbüsün ticaret unvanı hakkında dosya kapsamında kesin bilgiye ulaşılamamıştır.

⁴³ Söz konusu payların, hangi yıla ilişkin olduğu belirtilmemiş olup cevap yazısının Kurum kayıtlarına 2015 yılında girmiş olmasından hareketle 2014 yılına ilişkin olduğu kabul edilebilecektir.

- (.....) tarafından rulman alanında yurt dışından ithal eden tahmini 54 firmanın olduğu,
- (.....) tarafından dikişli boru ve kılıf boruların üretiminde (.....) ile Türkiye'deki pazarın %(.....) -%(.....) civarında paylaştığı, geriye kalan üreticilerin küçük çaplı üreticiler olduğu ve ithalat imkânının da mümkün olduğu⁴⁴,
- (.....) tarafından dökme demirin alt segmentelerini de içerecek şekilde toplamda büyük çaplı 80, kobi olarak 341, mikro 671 ve kamu/askeri tesisler sekiz tane olmak üzere toplamda 1.407 firmanın sektörde faal olduğu, bunun dışında tüm yerli ve yabancı firmaların bilinmesinin mümkün olmadığı,
- (.....) tarafından herhangi bir parça üretimi yapılmamakla birlikte fason şeklinde ısıl işlem hizmeti verilmekte olduğu, İzmir'de benzer ölçekte iki firmanın daha faaliyet gösterdiği, bunlar dışında yedi adet daha fason ısıl işlem firmasının bulunduğu, İzmir dışında Türkiye genelinde MİSAD Isıl İşlemciler Derneğinden de bilgi talep edilmiş olmasına karşın ülke genelinde faaliyet gösteren toplam sayı hakkında bilgi sahibi olmadıkları,
- (.....) tarafından Türkiye'de yaklaşık 200 civarında ısıl işlem firmasının bulunduğu,
- (.....) tarafından bağlantı elemanları alanında faaliyet gösteren çok sayıda firmanın mevcut olduğu ve bu firmaların bir kısmını oluşturan 82 firmanın Bağlantı Elemanları Sanayici ve İş Adamları Derneğine kayıtlı olduğu

hususları ifade edilmiştir. Tedarikçilerin ifadelerinden, çoğu girdi grubu için ilgili alanda faaliyet gösteren teşebbüs sayısının oldukça fazla olduğu; bununla birlikte, teşebbüs sayısının görece az olduğu kimi girdi gruplarında ise ithalatın alternatif bir unsur olduğu anlaşılmaktadır. MANİSA KARDAN girdilerin ithalat yoluyla temin edilmesinin mümkün olduğunu belirtmekle birlikte, yerli ürünlere göre daha maliyetli olduğunu (ortalama olarak %25 daha yüksek), bu girdilerin Uzak Doğu'dan temin edilmelerine, fiyat bakımından daha avantajlı olmalarına karşın söz konusu firmaların yüksek miktarda sipariş kabul ettiğini ve ürünlerinin istenen kalitede olmadığını ifade etmektedir. TİRSAN KARDAN da şaft pazarına yönelik her girdi grubu için hem ithal hem yerli alımların mümkün olduğunu ve 2017 alımlarının %(.....)'sinin ithalat yoluyla gerçekleştiğini belirtmiştir.

- (109) Tedarikçilerin yukarıdaki ifadelerinde ayrıca fason üretimin de kimi girdi gruplarında alternatif bir yöntem olduğu dikkat çekmektedir. MANİSA KARDAN'ın cevap yazısından da dövme malzemelerin ham çelik tedarikinin yapılmasını takiben bu ürünün Türkiye'deki başka firmalara sıcak dövme (fason) işlemi ve yine başka firmalara ısıl işlemini yaptırdığını ve geriye kalan hassas işleme operasyonlarının MANİSA KARDAN bünyesinde gerçekleştirildiğini ifade etmektedir.
- (110) Dosya kapsamındaki bilgiler çerçevesinde şaft üreticileri açısından tedarikçilerin konumlarının önemli bir ölçüt olmadığı değerlendirilmektedir. Zira TİRSAN KARDAN ve MANİSA KARDAN'a satış yapan firmaların üretim yerlerine bakıldığında başta Kocaeli, İzmir, Gebze olmak üzere çeşitli illerde faaliyet gösterdikleri görülmektedir.
- (111) Tüm bu bilgi ve açıklamalar ışığında; kardan mili imalatına yönelik girdi pazarlarının ilgili pazarlarda aktif faaliyet gösteren teşebbüs sayıları dikkate alındığında oldukça rekabetçi olduğu, yerli ürünler karşısında ithal ürünlerin de pazarın önemli bir kısmını oluşturduğu ve ayrıca belli başlı tedarikçilerin şaft üretimi için öne çıktığından ya da önem arz

⁴⁴ Benzer hususlar BORUSAN tarafından da dile getirilmiştir.

ettiğinden bahsetmenin mümkün olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Tedarikçi sayısının oldukça fazla olması pazara yeni girmek isteyen veya hâlihazırda faal olan şaft üreticilerinin çok sayıda alternatife sahip olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, ilgili pazarların bahsi geçen özellikleri karşısında TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine tedarik kanalını kapatması olası bir durum olarak görülmemektedir. Bununla birlikte, değerlendirmenin tüm yönleriyle tamamlanmasını teminen TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazarda faaliyet gösteren teşebbüsler bakımından zorunlu ticari ortak olup olmadığı hususu da dosya kapsamında incelenmiştir.

ii. Tedarikçiler Bakımından TİRSAN KARDAN'ın Konumu

- (112) Dosya kapsamında ele alınması gereken bir diğer konu TİRSAN KARDAN'ın kardan mili imalatına yönelik girdi pazarındaki tedarikçiler bakımından vazgeçilmez bir ticari ortak olup olmadığıdır. TİRSAN KARDAN'ın tedarikçiler bakımından vazgeçilmez bir ticari ortak olması halinde bu durum TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine tedarik kanalını kapatabilecek potansiyel bir güce sahip olduğunu gösterebilecektir.
- (113) Bu amaçla TİRSAN KARDAN ile çalışan tedarikçilerin toplam satışları içerisinde kardan miline yönelik faaliyetlerinin ve TİRSAN KARDAN'a yapılan satışlarının durumuna bakılmıştır. İlk olarak dikkat çeken husus tedarikçilerin önemli bir kısmının iş hacmi içerisinde şaft pazarı haricinde farklı alanlara yönelik faaliyetlerinin de bulunduğu görülmüştür. Nitekim MANİSA KARDAN da kendisiyle çalışan 15 tedarikçinin sadece şaft pazarına yönelik üretim yapmadığını, otomotiv ve bazı sanayi firmalarına da hizmet verdiklerini belirtmiştir. Anılan durum kimi tedarikçiler tarafından da dile getirilmiştir. Konu hakkında TİRSAN KARDAN tarafından ise ana girdi pazarlarında alıcı gücünden bahsetmenin mümkün olmadığı, keza pazardaki tedarikçilerin alternatif/ikame müşteri potansiyellerinin oldukça fazla olduğu, herhangi bir tedarikçinin sadece kardan mili imalatı için spesifik bir yatırımı veya batık maliyetinin söz konusu olmadığı beyan edilmiştir.
- (114) İptal edilen Kurul kararına konu olan soruşturma sürecinde TİRSAN KARDAN ile çalışan tedarikçilerin toplam satışları içerisinde TİRSAN KARDAN'ın sıralaması istenmiştir. TİRSAN KARDAN'ın tedarikçiler bakımından konumunu ortaya koyabilecek olması bakımından söz konusu verilere 2010-2014 dönemi için aşağıda yer verilmektedir:

Tablo 11: Tedarikçilerin Satışları İçerisinde TİRSAN KARDAN'ın Sıralaması (2010-2014)⁴⁵

Girdi Üreticileri	2010		2011		2012		2013		2014	
	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi
(.....)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
(.....)	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
(.....)	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
(.....)	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1
(.....)	-	-	-	-	-	-	2	2	1	1
(.....)	6	3	4	1	3	1	4	1	3	1
(.....)	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
(.....)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
(.....)	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2
(.....)	3	2	3	3	3	3	2	2	3	2
(.....)	10	6	5	2	6	3	5	2	5	2
(.....)	4	4	4	3	4	3	5	3	7	3
(.....)	15	9	8	6	5	4	6	4	5	4
(.....)	-	-	22	15	5	3	7	5	6	4
(.....)	-	-	-	-	9	6	14	12	6	5
(.....)	6	5	3	2	3	2	3	2	7	5
(.....)	27	16	25	14	32	19	29	17	15	5
(.....)	7	4	7	4	7	4	8	4	12	6

⁴⁵ Tablo, 2014 yılı yurtiçi üretim sıralamasına göre sıralanmıştır.

(.....)	-	-	-	-	-	-	2	2	7	7
(.....)	19	8	18	5	19	7	-	-	22	7
(.....)	17	17	11	11	13	13	9	9	9	9
(.....)	22	13	27	17	24	13	24	10	22	9
(.....)	18	5	23	6	13	6	19	13	19	10
(.....)	-	-	56	35	30	21	25	16	22	10
(.....)	-	-	-	-	-	-	15	14	13	12
(.....)	-	-	-	-	-	-	-	-	8	17
(.....)	16	16	11	11	9	9	14	12	23	19
(.....)	12	12	11	11	16	16	17	17	22	22
(.....)	47	25	40	27	44	33	39	30	49	32
(.....)	54	30	45	24	50	28	54	27	71	35
(.....)	70	56	50	31	50	27	47	34	56	39
(.....)	67	67	64	64	61	61	35	35	50	50
(.....)	-	-	-	-	-	-	-	-	81	81
(.....)	149	80	77	35	93	43	190	96	182	98
(.....)	110	-	109	-	100	-	85	-	100	-
(.....)	516	497	475	457	473	453	562	534	529	493
(.....)	1.034	927	918	797	965	826	1.005	886	1.530	1.242

Tablo 11'in devamı:

Girdi Üreticileri	2010		2011		2012		2013		2014	
	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi	Toplam	Yurtiçi
(.....)	30	30	5	5	11	11	477	477	-	-
(.....)	52	47	65	53	81	70	108	92	-	-
(.....)	55	54	-	-	-	-	103	94	-	-
(.....)	-	-	-	-	-	-	412	310	-	-
(.....)	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Tabloda adı geçen teşebbüslerden elde edilen bilgiler

(115) Tabloda yer verilen 42 firmanın yaklaşık dörtte birinde toplam satışlar içerisinde TİRSAN KARDAN'ın ilk üçte yer aldığı görülmektedir. Bu firmaların ise genellikle küçük çaplı ve daha düşük üretim kapasitesine sahip olduğu söylenebilecektir. Keza, gelen bilgilere bakıldığında (.....), cevabında 400.000 TL sermayeli küçük kobi işletmesi olduğunu; (.....) ise 12.000 ilâ 44.000 arasında yurt içi satış yaptığını dile getirmiştir. Geriye kalan firmalar içinse TİRSAN KARDAN'ın sıralamasının oldukça gerilere düştüğü söylenebilecektir. Tabloda dikkat çeken bir diğer konu ise, TİRSAN KARDAN'ın tablodaki tedarikçilerin yaklaşık üçte biriyle düzenli bir ticari ilişkisinin bulunmayışıdır. Nitekim gelen bilgilerden de, satışların çoğu zaman siparişe dayalı olması nedeniyle yıldan yıla değişebildiği ve uzun süreli anlaşmalara bağlı olmadığı anlaşılmaktadır.

(116) Diğer yandan, dosya kapsamında münhasır uygulamalara konu olduğu iddia edilen (.....) ve (.....) açısından ayrıca bakılırsa bu şirketlerin toplam satışları içerisinde TİRSAN KARDAN'a yapılan satışların ağırlıkları aşağıdaki gibidir:

Tablo 12: Tedarikçilerin TİRSAN KARDAN'a Yaptıkları Satışların Ağırlıkları (%)

Yıl	AYTAR MAKİNA	ÇİMSATAŞ	DÖVHAS	YEMENİCİ	İNOTEK	SANTEK
2010	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2011	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2012	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2013	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2014	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2017	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Teşebbüslerden elde edilen bilgiler

(117) Tabloya göre (.....) dışında (.....) ve (.....)'in toplam satışları içerisinde TİRSAN KARDAN'a yapılan satışların önemli bir paya sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar MANİSA KARDAN tarafından halen (.....) ve "(.....)" ile çalışılmadığı belirtilmişse

de (.....)'nin toplam satışları içerisinde TİRSAN KARDAN'ın payının yok denecek kadar az olduğu göz önüne alındığında, TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine satış yapmaması yönünde telkinlerde bulunduğu iddia edilen tedarikçiler açısından TİRSAN KARDAN'ın zorunlu ticari bir ortak niteliği taşımadığı söylenebilecektir. (.....) içinse TİRSAN KARDAN önemli bir alıcı konumunda olup TİRSAN KARDAN dışında şaft üreticisine satış yapmadığı görülmüştür. Ancak bu durum (.....) tarafından iletilen bilgilere göre TİRSAN KARDAN dışında şaft üreticisinden hizmet talebi gelmemesinden kaynaklanmaktadır.

(118) Dosya kapsamında TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarıyla pazarın ne kadarlık bir kısmının etkilendiğinin tespit edilmesi doğru bir yaklaşım olabilecektir de şaft üretimine yönelik girdi tedarik eden teşebbüsler açısından toplam pazar büyüklüğünün tahmin edilememesi nedeniyle TİRSAN KARDAN ile çalışan tedarikçilerin toplam pazar içerisindeki payına erişebilmek mümkün görünmemektedir. Yine de kardan miline yönelik girdi pazarlarına ilişkin önceki kısımlarda yer alan açıklamalar çerçevesinde TİRSAN KARDAN'ın davranışının pazarda oldukça sınırlı kaldığı; nitekim girdi grubunda faaliyet gösteren firma sayısının oldukça fazla olması ve pazardaki çoğu tedarikçi bakımından TİRSAN KARDAN'ın zorunlu ticari ortak niteliğinde olmaması nedeniyle rakiplere tedarik pazarının önemli bir kısmının kapatılmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim TİRSAN KARDAN, Kuruma ilettiği bilgiler doğrultusunda hazırlanan Tablo 5'teki tedarikçilerin bir kısmı ile çalışıyor olmakla birlikte, pazardaki üretici sayısının fazlasıyla yüksek oluşu sebebiyle tüm tedarikçilerle çalışılmasının söz konusu olmadığını ifade etmiştir

(119) Yukarıda aktarılan tablolar ve dosya kapsamındaki bilgiler birlikte değerlendirildiğinde; kardan miline yönelik girdi pazarlarındaki tedarikçilerin önemli bir kısmı için TİRSAN KARDAN'ın "zorunlu ticari ortak" niteliğinde olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının kardan miline yönelik girdi pazarlarının rekabetçi yapısı ile birlikte ele alındığında pazarda sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Bu tespitler ışığında TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine tüm tedarik kanalını kapatmasının fiili ve/veya potansiyel olarak mümkün olmadığı kanaatine varılmaktadır.

iii. Tedarikçilerin Rakip Şaft Üreticilerine Mal/Hizmet Tedarik Edip Etmediği

(120) Dosya içeriğindeki iddialar doğrultusunda, tedarikçilerin rakip şaft üreticilerine mal/hizmet tedarik edip etmediğinin incelenmesi TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının fiili etkisini gösterebilecektir. Bu kapsamda öncelikle AYTAR MAKİNA, ÇİMSATAŞ, DÖVHAS, İNOTEK, SANTEK ve YEMENİCİ tarafından MANİSA KARDAN'a; BORUSAN, ÇİMSATAŞ ve YEMENİCİ tarafından OYMAK'a tedarik yapıp yapılmadığı incelenmiştir.

(121) Tedarikçilerden gelen bilgiler doğrultusunda; ÇİMSATAŞ, DÖVHAS, İNOTEK ve SANTEK'in 2014 yılından bu yana MANİSA KARDAN'a satış yaptığı; AYTAR MAKİNA ve YEMENİCİ'ye ise MANİSA KARDAN tarafından teklif gitmediği görülmüştür. Ayrıca MANİSA KARDAN tarafından Kurumumuza iletilen bilgilerde hâlihazırda çalıştığı tedarikçilerin kardan mili tedarikinde ihtisaslaşmasından dolayı maliyet etkin olduğunu, aynı maliyetlerde tedarik firmaları bulunmasının oldukça zor olduğu vurgulanmıştır. Bu bakımdan MANİSA KARDAN'ın faaliyetlerine devam etmek için gerekli olan girdileri, bunları optimal şekilde sunabilecek tedarikçilerden aldığı anlaşılmaktadır.

(122) OYMAK açısından bakıldığında ise; BORUSAN ve ÇİMSATAŞ'ın OYMAK'a ilgili dönemde satış gerçekleştirmiş olduğu bilgisi edinilmiştir. Nitekim 2010-2014 yılları arasında BORUSAN TİRSAN KARDAN dışında Bozoklar İnşaat Malzemeleri Ticaret A.Ş. (BOZOKLAR), AKKARDAN, AKSAN KARDAN ve Teknomek Boru Teknoloji Sanayi

ve Ticaret Ltd. Şti.'ye de satış gerçekleştirdiğini, BOZOKLAR firmasının nihai alıcı olmayıp BOZOKLAR üzerinden esasında OYMAK'a satış yapıldığını ve böylece OYMAK'a 2010, 2011, 2012 ve 2014 yılında satış gerçekleştirildiğini belirtmiştir. YEMENİCİ ise OYMAK tarafından kendilerine teklif gelmediğini belirtmiştir.

(123) Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde; dosya kapsamında münhasır uygulamalara konu olduğu iddia edilen teşebbüslerin rakip şaft üreticilerine satışa devam ettiği; nitekim OYMAK'ın 2010 yılından bu yana ve MANİSA KARDAN'ın ise faaliyetlerine başladığı 2014 yılından bu yana sözü edilen firmalardan talepleri doğrultusunda ürün temin etmekte bir sıkıntı yaşamadığı görülmektedir. Yine de TİRSAN KARDAN ile çalışan ve Tablo 12'de yer verilen diğer tedarikçilerin OYMAK ve MANİSA KARDAN ile iş ilişkisinin mevcut olup olunmadığına bakılmıştır. Bu kapsamda 2014 yılında gerçekleştirilen soruşturma sürecinde elde edilen bilgilere bakıldığında;

- (.....) ve (.....) tarafından MANİSA KARDAN'a;
- (.....) ve (.....) tarafından OYMAK'a;
- (.....) ve (.....) tarafından hem OYMAK'a hem de MANİSA KARDAN'a

satış gerçekleştirildiği görülmüştür⁴⁶. Bununla birlikte gerek TİRSAN KARDAN gerekse de MANİSA KARDAN; tedarikçilerle kendileri tarafından imal edilen ve mülkiyeti kendilerine ait olan kalıplarla başka şaft üreticilerine üretim yapılmaması yönünde bağlayıcı hükümler içeren anlaşmalarının bulunduğunu belirtmiş; bu durum dışında tedarikçilere herhangi bir sınırlama getirilmediği ifade edilmiştir. Kimi tedarikçiler de başka şaft üreticileriyle çalışmak için herhangi bir engellerinin olmadığını⁴⁷ ve ayrıca TİRSAN KARDAN tarafından böylesi bir istemin taraflarına iletilmediğini⁴⁸ ifade etmiş ve TİRSAN KARDAN dışında çalıştıkları şaft üreticilerine ve yaptıkları satışların bilgilerine yer verilmiştir⁴⁹.

(124) Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde, TİRSAN KARDAN'ın birlikte çalıştığı tedarikçilerin ve hatta TİRSAN KARDAN tarafından rakiplerle çalışılmaması yönünde sınırlamalar getirdiği iddia edilen tedarikçilerin dahi rakip şaft üreticilerine satış gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu bakımdan TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının ilgili pazarlarda fiili olarak bir etkisinden bahsedilememektedir.

iv. TİRSAN KARDAN'ın Davranışının Süresi

(125) Davranışın süresi bakımından ise "Dosya Kapsamındaki Bulguların Değerlendirilmesi" başlıklı bölümde yer verilen tespitlerin tarihlerine bakıldığında, TİRSAN KARDAN'ın rakiplerine yönelik davranışlarından OYMAK'a ilişkin olan için ilk belgenin 12.10.2011 tarihli e-posta olduğu ve bu davranışın 2014 yılı içerisindeki yazışmalara değin devam ettiği görülmektedir. OYMAK açısından TİRSAN KARDAN'ın yaklaşık üç yıl boyunca dışlayıcı niyetlerle eylemlerde bulunduğu söylenebilecektir. MANİSA KARDAN'ın ise faaliyetlerine 2014 yılında başladığı da dikkate alındığında, bu teşebbüse yönelik davranışların daha kısa süreli olduğu anlaşılmaktadır. Doğrudan MANİSA KARDAN'ı hedef alan yazışma 18.02.2014 tarihli yazışma olup son yazışma 22.04.2014 tarihlidir. MANİSA KARDAN'ın şikâyeti üzerine Kurumun incelemesinin 30.09.2014 tarihinde

⁴⁶ Dosya kapsamında bilgi alınan tedarikçilerin her biri diğer çalıştıkları şaft üreticilerinin bilgilerine yer vermediğinden adı geçen tedarikçiler dışında da MANİSA KARDAN ve OYMAK ile çalışan tedarikçilerin bulunması muhtemeldir.

⁴⁷ (.....)'tan elde edilen bilgiler.

⁴⁸ (.....)'den elde edilen bilgiler.

⁴⁹ (.....) ve (.....)'ten elde edilen bilgiler.

başlamış olduğu da dikkate alındığında TİRSAN KARDAN'ın MANİSA KARDAN'a yönelik davranışlarının bir yıldan daha kısa süreli olduğu değerlendirilmektedir.

- (126) Bununla birlikte her ne kadar TİRSAN KARDAN'ın OYMAK'a yönelik davranışlarının süresi uzun bir dönemi içerse de ilgili kısımlarda aktarılan bilgiler ve TİRSAN KARDAN ile çalışan tedarikçilerin bu süreçte OYMAK'a satış yapmayı sürdürmesi, TİRSAN KARDAN uygulamalarının pazarda fiili bir etkiye yol açmadığına işaret etmektedir.

I.5.2.4. Kötüye Kullanmanın Söz Konusu Olmadığına ve Dışlayıcı Niyetin Bulunmadığına Yönelik Savunma ve Buna İlişkin Değerlendirme

- (127) TİRSAN KARDAN'ın, MANİSA KARDAN'ın pazara girişini zorlaştırdığına dair iddiaların gerçeği yansıtmadığı ileri sürülmüş olup bu çerçevede 22.04.2015 tarihinde basına yansıyan bir habere yer verilmiştir. Söz konusu haberde; *"Manisa OSB'de bir yıldan kısa bir süre önce faaliyete geçen Manisa Kardan Cemmer, kısa sürede kardan milli tüm serilerinin yüzde 90'ını kendi bünyesinde üretme başarısını gösterdi. Üretimnin yüzde 30'unu İngiltere, Almanya, Hollanda ve İtalya'ya ihraç eden firma, önümüzdeki yıllarda uluslararası otomotiv markaları için kardan milli üreterek, dünyanın en büyük 5 kardan milli üreticilerinden biri olmayı hedefliyor."*⁵⁰ ifadelerinden MANİSA KARDAN'ın kısa sürede önemli bir konuma eriştiğinin anlaşıldığı, bu durumun TİRSAN KARDAN'ın rakiplerini dışlayıcı eylemlerde bulunmadığını gösterdiği ifade edilmiştir.
- (128) Söz konusu savunmaya ilişkin değerlendirmelere ise işbu kararın genelinde ayrıntılarıyla yer verilmiştir.
- (129) TİRSAN KARDAN tarafından ayrıca rakiplerini dışlama niyetinin bulunmadığı, tedarikçilere yönelik beyanlarının amacının kendi kalıplarının korunması ve alım güvenliğinin sürdürülmesine yönelik olduğu savunması getirilmiştir.
- (130) Dosya kapsamında incelenen belge ve bulguların değerlendirilmesi neticesinde; TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının rakipleri dışlama/piyasayı kapama niyetini taşıdığı ve bu yönde kendisiyle çalışan tedarikçilere karşı stratejiler izlediği tespit edilmiş olup, ilgili mevzuat ve diğer rekabet otoritelerinin yaklaşımları da dikkate alınarak TİRSAN KARDAN'ın sözü edilen davranışlarının ilgili pazarda fiili veya potansiyel bir etkisinin olup olmadığı incelenmiş ve TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının rakipleri üzerinde dışlayıcı bir etkisi olduğundan bahsetmenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka deyişle ilgili delillerin değerlendirilmesi ile teşebbüsün rakipleri dışlamak niyetiyle bir takım eylemlerde bulunduğu sabit olmakla birlikte, söz konusu eylemlerin pazarda etki yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

I.5.3. Genel Değerlendirme

- (131) Yukarıda yer verilen bilgi, belge ve değerlendirmeler ışığında; "ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı" pazarında TİRSAN KARDAN, Ankara 18. İdare Mahkemesinin 27.10.2017 tarihli ve E: 2016/143, K: 2017/2749 sayılı kararı çerçevesinde hâkim durumda kabul edilmiş; söz konusu pazardaki gücünü, şaft imalatında kullanılan birtakım girdileri tedarik eden teşebbüslere baskı yapmak suretiyle şikâyetçi MANİSA KARDAN'ın pazara girişini zorlaştırmak için kullandığı iddiası incelenmiştir.
- (132) Dosya kapsamındaki bulgular çerçevesinde TİRSAN KARDAN'ın rakipleri dışlama/piyasayı kapama niyeti taşıdığı ve bu yönde kendisiyle çalışan tedarikçilere karşı stratejiler izlediği tespit edilmiştir. İlgili mevzuat ve diğer rekabet otoritelerinin yaklaşımları da dikkate alınarak TİRSAN KARDAN'ın sözü edilen davranışlarının ilgili

⁵⁰ <https://www.dunya.com/ekonomi/039kardan-mil039de-5-buyukten-biri-olacak-haberi-277701>

pazarda fiili veya potansiyel bir etkisinin olup olmadığı; ilgili pazardaki koşullar, TİRSAN KARDAN'ın ve rakiplerinin ilgili pazardaki konumu, incelenen davranışın kapsamı ve süresi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

- (133) Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, inceleme konusunu oluşturan" ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı" pazarında faaliyet gösterebilen az sayıda teşebbüs bulunmasının ve pazardaki yoğunlaşma düzeyinin oldukça yüksek olmasının, TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının pazar kapamaya yol açma riskini artırabileceği; ayrıca TİRSAN KARDAN ve rakiplerinin ilgili pazarlardaki konumuna bakıldığında TİRSAN KARDAN'ın ilgili pazarda önemli bir paya ve marka bilinirliğine sahip olmasının eylemlerinin pazar kapama potansiyelini artırabileceği; diğer yandan, alıcı gücünün varlığının TİRSAN KARDAN'ın pazardaki gücü üzerinde baskı yaratan bir unsur olarak ele alınabileceği değerlendirilmiştir. Bununla birlikte TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının hedefinde olan MANİSA KARDAN ve OYMAK'ın pazarda faaliyetlerine devam ettiği, ancak kapasite kısıtı ve TİRSAN KARDAN'ın önemli marka bilinirliğine sahip olmasının da bir sonucu olarak pazardan daha düşük pay aldıkları, yine de kimi alt kırılımlarda öne çıktıkları, dahası pazara 2014 yılında yeni giriş yapan MANİSA KARDAN'ın faaliyet gösterdiği kamyonet ve minibüs türlerindeki şaft üretiminde payının yıllar itibarıyla arttığı göz önünde bulunduğunda TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının rakipleri üzerinde dışlayıcı bir etkisi olduğundan bahsetmenin mümkün olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.
- (134) Dosya sürecinde ayrıca TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının kapsamına bakılmış ve bu amaçla kardan miline yönelik girdi pazarlarının özellikleri, tedarikçiler açısından TİRSAN KARDAN'ın konumu ve tedarikçilerin rakip şaft üreticileriyle çalışıp çalışmadığı incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde kardan miline yönelik girdi pazarlarında aktif faaliyet gösteren teşebbüs sayısı ve alternatif tedarik ikame imkanları göz önünde bulundurulduğunda söz konusu pazarların oldukça rekabetçi olduğu; TİRSAN KARDAN'ın birlikte çalıştığı tedarikçiler açısından dahi çoğu tedarikçisi için zorunlu ticari partner niteliğinde olmadığı; bahse konu hususların TİRSAN KARDAN'ın uygulamalarının pazardaki kapsamının sınırlı olmasına neden olduğu; incelenen davranışların fiili olarak etkisine bakıldığında da, tedarikçilerin MANİSA KARDAN ve diğer şaft üreticilerine mal tedarik ettiği tespit ve sonuçlarına ulaşılmıştır.
- (135) Sonuç olarak, TİRSAN KARDAN'ın ticari araçlara yönelik şaft üretimi ve satışı pazarındaki rakiplerini tedarik pazarını kapatmak suretiyle dışlama niyetiyle çeşitli davranışlarda bulunduğu, buna karşın rakiplerinin ilgili pazarda faaliyetlerine devam ettiği ve ilgili tedarikçilerin rakip şaft üreticilerine mal tedarik ettiği görülmüş; dolayısıyla TİRSAN KARDAN'ın davranışlarının ilgili pazarda veya rakipleri üzerinde fiili bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kardan miline yönelik girdi pazarlarının rekabetçi yapısı ve TİRSAN KARDAN'ın tedarikçiler açısından konumu da dikkate alınarak TİRSAN KARDAN'ın incelenen davranışının potansiyel olarak da dışlayıcı bir etkiye sahip olmadığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

- (136) 08.02.2018 tarih ve 18-04/65-M sayılı Kurul kararı uyarınca yürütölen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor'a, Ek Görüş'e, toplanan delillere, yazılı savunmalara, sözlü savunma toplantısında yapılan açıklamalara ve incelenen dosya kapsamına göre; Tirsan Kardan Sanayi ve Ticaret A.ő. ve Tiryakiler Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.ő.'nin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmediğine, dolayısıyla aynı Kanun'un 16. maddesi uyarınca adı geöen teşebbüslere idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına, OYBİRLİĞİ ile gereköeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere, karar verilmiştir